

*Załącznik do Uchwały nr XXXVIII/333/2022
Rady Miejskiej w Brześciu Kujawskim
z dnia 2 marca 2022 r.*

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI
NA LATA 2022-2025**

SPIS TREŚCI

<i>1. WSTĘP</i>	<i>3</i>
<i>2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>4</i>
<i>3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ</i>	<i>18</i>
<i>4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW</i>	<i>20</i>
<i>5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO</i>	<i>24</i>
<i>6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY</i>	<i>40</i>
<i>7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT</i>	<i>53</i>
<i>8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>55</i>
<i>9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>59</i>
<i>10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>60</i>
<i>11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>61</i>
<i>12. MISJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>82</i>

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Brześć Kujawski na lata 2022 – 2025” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021, poz. 710, 954)

Obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz

opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372).

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. w szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, 471, 782, 1086, 1378, Dz. U. z 2021 r. poz. 11, 741).

Na mocy ustawy w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie

działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt 6).

Wymagania w zakresie ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt 2, ust. 2, pkt 2). Projekt zarówno planu miejscowego, jak i planu województwa wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Art. 51. ust. 1. wskazuje, że w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego decyzje wydają w odniesieniu do:

- 1) inwestycji celu publicznego oznaczeniu krajowym i wojewódzkim - wójt, burmistrz albo prezydent miasta w uzgodnieniu z marszałkiem województwa;
- 2) inwestycji celu publicznego oznaczeniu powiatowym i gminnym - wójt, burmistrz albo prezydent miasta;
- 3) inwestycji celu publicznego na terenach zamkniętych - wojewoda.

Zgodnie z art. 53 ust. 2 pkt.2 powyższe decyzje wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków - w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 64. ust. 1. wskazuje, że przepisy art. 51 ust. 3, art. 52, art. 53 ust. 3-5a i 5d, art. 54, art. 55 i art. 56 (wszystkie związane z zasadami lokalizacji inwestycji celu publicznego) stosuje się odpowiednio do decyzji o warunkach zabudowy.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 11, 234, 282, 784).

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony

środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstępnie od obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii – w przypadku budowy lub rozbiórki gazociągu przesyłowego, linii

przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39, ust. 1).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których niewymagane jest pozwolenie na budowę, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 29 ust. 7 stwierdza, że roboty budowlane, o których mowa w ust. 1-4, wykonywane:

- 1) przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków - wymagają decyzji o pozwoleniu na budowę,
- 2) na obszarze wpisanym do rejestru zabytków - wymagają dokonania zgłoszenia

- przy czym do wniosku o decyzję o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774, 1668).

Zgodnie z zapisami art. 7 tej ustawy wprowadzone zostaje pojęcia audytu krajobrazowego. Identyfikuje on krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości (także pod kątem walorów zabytkowych i krajobrazu kulturowego).

Art. 8 ustawy wskazuje zmiany w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1038, 1243, 1535).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt 16). Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 802, 868, 1047, 1162, 1535, 1642, 1648, 1718).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, 1718).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1.: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno utworzenie parku krajobrazowego, jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Art. 83a wskazuje, że zezwolenie na usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Zasady naliczania opłat za usunięcie drzew i krzewów przedstawiono w art. 84-87 ustawy i zgodnie z art. 84 ust. 8 decyzję w tych sprawach podejmuje właściwy organ do wydania zezwolenia (w tym także konserwator zabytków).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899).

W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 13 ust. 5 stwierdza, że sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części (wyznaczonej zgodnie z art. 67) wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 68 ust. 3). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć

lub obniżyć tę bonifikatę. Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego, jeżeli nieruchomości gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

Zgodnie z art. 96 ust. 1. podziału nieruchomości dokonuje się na podstawie decyzji wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zatwierdzającej podział, z uwzględnieniem ust. 1a, stwierdzającego, że odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję, o której mowa w ust. 1, wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170 z późn. zm. Dz. U. z 2021 poz. 401, 1558).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r., poz. 164),

- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. są to:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 10 września 2019 (Dz. U. z 2019 poz. 1886), zmieniające rozporządzenie z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. z 2011 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów;
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 2 sierpnia 2019 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 81);
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 poz. 1470);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 maja 2018 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2018 poz. 1134),

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie ksiąg ewidencyjnych prowadzonych przez podmioty gospodarcze wyspecjalizowane w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 poz. 2249);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 poz. 1384);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 poz. 928);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. z 2015 poz. 1275);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 nr 89 poz. 510);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 nr 124 poz. 1304 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 nr 75 poz. 706);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 nr 71 poz. 650);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 nr 30 poz. 259).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- o dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- o kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- o numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- o wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- o materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- o instrumentami muzycznymi,
- o wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- o przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6 ust. 2 ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki

osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku nieruchomego oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 10 września 2019 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej,

wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886).

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pasteli, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej

niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1-12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

- na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. Na rok 2021 w całym kraju było 105 miejsc i obiektów uznanych

za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Cel główny Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022 to Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Został on opracowany na bazie wniosków płynących z realizacji i ewaluacji Programu 2014–2017, a także zmiany systemu ochrony zabytków wprowadzonej ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw. Cel główny dzieli się na trzy cele szczegółowe, zawierające kierunki działań.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1 Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1.1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym

1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym

3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami

Kierunek działania 1.2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych pracowników służb konserwatorskich
2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich
3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego
4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunek działania 2.1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

Kierunek działania 2.2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

1. Podniesienie bezpieczeństwa zasobów ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje

CEL SZCZEGÓŁOWY 3 Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 3.1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości

1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności zabytków dla osób z niepełnosprawnościami

2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Kierunek działania 3.2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno-przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych

i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 roku) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;

- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r. - Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju - małe miasta i wiejskie siedziby gmin) - o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej - na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego - istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej

ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
5. Promocja marki województwa

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzenne województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 roku. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzenne województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy, występujące w celach operacyjnych:

➤ 3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych
- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021 - 2024

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021- 2024 przyjęto uchwałą nr XXXI/451/21 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 26 kwietnia 2021 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko- pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy (zwłaszcza cel główny 1, w odniesieniu do promocji i edukacji społecznej).

Nowe cele programu mają przyczynić się do rozwiązania problemów wskazanych przez raporty Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Uwzględniają cele wskazane w ustawie i innych dokumentach regulujących ochronę i opiekę nad zabytkami w Polsce. są one skorelowane i wzajemnie się wypełniają. W Programie cele główne, a także operacyjne odwołują się do celów określonych w Strategii rozwoju

województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 - Strategia Przyspieszenia 2030+, natomiast kierunki działań i działania odpowiadają zadaniom ustawowym, których obowiązek wypełniania spoczywa na województwie.

W ramach celu nadrzędnego wyznaczono następujące cele szczegółowe wraz z działaniami:

Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

1. Cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe

1.1. Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony

1.2 Kierunek działań: Edukacja

1.3. Kierunek działań: Promocja

1.4. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja

Walory dziedzictwa kulturowego to jeden z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego, a szczególnie w obszarze turystyki kulturowej. Wskazane kierunki działań mają na celu podkreślenie, iż dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne jak i niematerialne można wykorzystać do kreowania usług i produktów dotyczących rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, wspierania inicjatyw związanych z dziedzictwem materialnym i niematerialnym, w tym wspierania tradycyjnych form działalności gospodarczej czy adaptacji obiektów do nowych funkcji związanych z poszerzaniem oferty kulturowej czy turystycznej.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

2. Cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa

2.1 Kierunek działań: Ochrona

2.2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie

2.3. Kierunek działań: Dokumentacja i badania

Przestrzeń kulturową należy rozumieć jako wszelkie działania podejmowane w celu poprawy stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Stan

zachowania dziedzictwa kulturowego ma bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, a jednocześnie kształtuje pewien indywidualny kontekst rozwojowy. Dziedzictwo kulturowe województwa kujawsko-pomorskiego to jedna z najmocniejszych stron województwa. W oparciu o nią należy budować tożsamość lokalną i regionalną. Nadaje swoisty charakter województwa, a tym samym decyduje o jego konkurencyjności. Świadomość wspólnej tożsamości przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich, które ułatwiają interakcje oraz współdziałanie. Wszelkie podejmowane działania nie mogą ograniczać się do pojedynczych obiektów zabytkowych, ponieważ województwo charakteryzuje się różnorodnością. Należy wskazywać najlepsze i wzorcowe działania oraz promować je.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU WŁOCŁAWSKIEGO

Powiat włocławski posiada aktualny program opieki nad zabytkami, przyjęty uchwałą Nr XIV/136/20 Rady Powiatu we Włocławku z dnia 28 lutego 2020 r.

Cel główny Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Włocławskiego na lata 2020-2023 to Wzmocnienie i poprawa funkcjonowania systemu opieki nad zabytkami na terenie Powiatu Włocławskiego. Jego realizacja będzie przebiegać dzięki wskazanym poniżej celom szczegółowym:

Cel szczegółowy 1: Rozwiązania społeczno-prawne w zakresie poprawy działania systemu ochrony zabytków

Kierunki działania

- 1.Prawna ochrona zabytków
- 2.Kreowanie rozwiązań planistycznych i strategicznych
- 3.Ewaluacja i inwentaryzacja zasobów obiektów zabytkowych
- 4.Zaangażowanie społeczeństwa do czynnego udziału w systemie ochrony zabytków
- 5.Działania edukacyjne

Cel szczegółowy 2: Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz wspieranie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunki działania

- 1.Zabezpieczenie i konserwacja obiektów należących do Powiatu Włocławskiego
- 2.Rewitalizacja zieleni komponowanej
- 3.Dofinansowanie prac konserwatorsko-restauratorskich
- 4.Pozyskiwanie środków finansowych na prace konserwatorsko-restauratorskie

Cel szczegółowy 3: Ochrona zabytków poprzez rozwój oferty turystycznej regionu

Kierunki działania

- 1.Kreowanie produktu turystycznego
- 2.Rozwój infrastruktury turystycznej
- 3.Promocja dóbr kultury znajdujących się na terenie Powiatu Włocławskiego

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Studium podkreśla, że poszanowanie i eksponowanie dóbr dziedzictwa kulturowego, w tym ochrona istniejących zasobów kulturowych, zachowanie tożsamości materialnej i niematerialnej jest jednym z priorytetów planowania przestrzennego.

W studium ustala się strefy ochrony konserwatorskiej dla obszarów, na których obowiązują zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się w tym obszarze zabytków, a które szczegółowo określane są ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej następuje w oparciu o analizę stanu istniejącego, analizę materiałów wejściowych, w tym kartograficznych i ikonograficznych.

Wyznacza się strefy ochrony, w zależności od uwarunkowań historycznych, stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej, stopnia zachowania relikwów historycznych:

„A” - strefę ochrony konserwatorskiej historycznej struktury przestrzennej miasta

„KK” - strefę ochrony krajobrazu kulturowego

„AR” - strefę ochrony archeologicznej i stanowiska archeologiczne

STREFA A - ochrony konserwatorskiej historycznej struktury przestrzennej miasta

Obejmuje historyczny układ przestrzenny; ze względu na stopień zachowania tego układu, jak i jego zabudowy, a także ich wartość historyczną, powinna ona podlegać ochronie poprzez zachowanie określonych elementów istniejących oraz poprzez ograniczenia kształtowania nowych elementów. Dla sfery tej powinny być zawarte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wytyczne konserwatorskie odnoszące się do zasad zagospodarowania, jak również kształtowania całości zabudowy w tej strefie. Strefa obejmuje część obszaru miasta ograniczoną:

- od północy - ulicami Kolejową, Limanowskiego;
- od zachodu - rzeką Zgłowiączką;

- od południa - południową granicą działek nr 147, 148, ciekim wodnym do Al. Łokietka, ścieżką wzdłuż ul. Podmurnej do ul. Krakowskiej;
- od wschodu - ulicą Obwodową do Kilińskiego, granicami działek o nr 207, 201/4, 201/1, 198, 196, 192, do południowego obrysu budynku przy ulicy Kolejowej 10 na działce nr 184

Strefą ochrony konserwatorskiej „A” objęto obszar znacząco wartościowy pod względem historycznym dla miasta. Szczególną wartością tego obszaru jest stan zachowania układu przestrzennego oraz zabudowa obrazująca charakterystyczne dla tego miasta przeobrażenia kulturowe - ujawniające się w ewolucji stylistycznej- jak również widoczne poprzez nią preferencje estetyczne społeczeństwa miasta, wynikające z tradycji lokalnej”.

W oparciu o dotychczas przeprowadzone studia, badania oraz analizę stanu istniejącego, ochroną konserwatorską podlegającą rygorom określonym dla strefy „A” objęto obszar Starego Miasta w granicach wyznaczonych wpisem do rejestru zabytków.

STREFA KK - ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje obszary o wartościach przyrodniczych z elementami historycznego pokrycia terenu z zawartymi w nich obiektami architektonicznymi, podlegające ochronie poprzez utrzymanie ukształtowania i ustalonych tradycją elementów pokrycia terenu oraz ograniczenie swobody przekształceń obszaru.

Instrumentami realizacji powyższych zasad są ustalenia planu zawierające wytyczne konserwatorskie oraz zalecenia konserwatorskie oraz wytyczne ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Strefa „KK” obejmuje obszar ograniczony:

- od wschodu - ulicą Kolejową i granicą strefy „B2” do ulicy Limanowskiego
- od północy - granicą działki o nr 21 i ulicą Przemysławą
- od zachodu - drogą polną wzdłuż działek o nr 178-199, 113
- od południa - ulicą Limanowskiego, granicą dawnego cmentarza żydowskiego

W strefie „KK” znalazły się obszary o elementach ukształtowania i pokrycia terenu, których utrzymanie wymagane jest ze względu na walory przyrodnicze i historyczną tradycję organizacji przestrzeni. Objęto nią obszar fragmentu doliny rzeki

Zgłowiączki (relikty rozplanowania dawnej wsi Obory) drogę z zabudową obrzeżną z końca XIX wieku i początku XX wieku, łączącą zespół cukrowni z zespołem staromiejskim Brześcia Kujawskiego, torowisko kolejki wąskotorowej oraz miejsce dawnego cmentarza żydowskiego z XIV-XX wieku (obecnie otwarty basen pływacki).

STREFA „AR” - ochrony archeologicznej i stanowiska archeologiczne

Obejmuje obszary występowania reliktyw osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego podlegające ochronie poprzez ograniczenie swobody użytkowania i zagospodarowania terenów. Strefa „AR” wyznaczona została w granicach obszaru objętego strefą „A1”, „B1” i „B2” oraz na obszarach określonych granicami indywidualnymi obejmującymi stanowiska archeologiczne położone poza zespołem staromiejskim.

Strefa „AR” zawarta w granicach strefy „A1”, „B1” i „B2” zawiera warstwy kulturowe począwszy od XIV wieku po czasy nowożytne. Charakterystykę kulturową obszarów zawartych w strefie „W” określa zdecydowanie wyjątkowość stanowisk położonych na półwyspie dawnego jeziora Smętowo w Brześciu Kujawskim, które pod względem wielkości i intensywności osadnictwa pradziejowego nie mają odpowiednika nie tylko w rejonie Kujaw.

Za główne kierunki kształtowania ponadlokalnej polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego przyjęto ścisłą ochronę konserwatorską obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wobec w/w obiektów i zespołów obiektów należy przestrzegać nadzorów i uzgodnień z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku przy realizacji następujących działań:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku,
- prowadzenie badań konserwatorskich,
- prowadzenie badań architektonicznych,
- dokonywanie podziału zabytku,
- zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku,
- umieszczanie na zabytku urządzeń technicznych, tablic, reklam itp.,

- podejmowanie innych działań, które mogłyby doprowadzić do naruszenia substancji zabytku.

W przypadku historycznego założenia urbanistycznego miasta Brześć Kujawski (dzielnica starego miasta wpisana do rejestru zabytków) szczególnej ochronie podlegają:

- osie kompozycyjne, linie dróg, powiązania widokowe;
- kompozycje układów zieleni;
- linie historycznej zabudowy;
- dominanty przestrzenne;
- historyczne podziały parcelacyjne.

Instrumentem realizacji powyższych zasad są odpowiednie ustalenia w planach zagospodarowania przestrzennego zawierające szczegółowe wytyczne konserwatorskie oraz wymóg udziału służb konserwatorskich w postępowaniu lokalizacyjnym - w granicach układu urbanistycznego pokazanego w części graficznej studium (strefa „A” ochrony konserwatorskiej historycznej struktury przestrzennej).

Za główne kierunki kształtowania wewnętrznej polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego przyjęto:

- Ochronę konserwatorską pozostałych obiektów uznanych za dobra kultury, znajdujących się w ewidencji Urzędu Ochrony Zabytków. Wobec w/w obiektów wszelkie prace podlegające zgłoszeniu, pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę należy uzgodnić z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku.
- Ochronę konserwatorską obszaru objętego strefą „KK” ochrony krajobrazu kulturowego wyznaczonego na rysunku studium. W stosunku do w/w obszaru o szczególnej wartości otwartego krajobrazu kulturowego, obowiązuje zakaz wprowadzania elementów zakłócających walory krajobrazowe - znaczne inwestycje, które mogą przekształcić historyczne układy przestrzenne powinny być poprzedzone właściwym studium w zakresie kształtowania krajobrazu.

- Ochronę stanowisk archeologicznych, w obrębie których dla wszelkiej działalności inwestycyjnej muszą być ustalone warunki ochrony konserwatorskiej, a wszelkie prace ziemne prowadzone mogą być jedynie pod nadzorem archeologicznym; w razie stwierdzenia reliktyw kultury materialnej teren powinien być udostępniony do inwestorskich badań archeologicznych.

Ochrona dóbr kultury współczesnej jako element krajobrazu kulturowego podlega zasadom ochrony na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których określone są zasady ochrony budynków, zespołów budynków, terenów wartościowych krajobrazowo. W związku z powyższym w studium wskazane są tereny do opracowania miejscowych planów, dla których wymagane jest sformułowanie powyższych zasad. Tereny te wymienione są w rozdziale „obszary, dla których zamierza się sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego ze względu na uwarunkowania lokalne”. Ustalenie ochrony dla tych części miasta i gminy powinno dotyczyć głównie sposobu rozplanowania nowej zabudowy w nawiązaniu do istniejących, wartościowych układów urbanistycznych oraz zasad i standardów kształtowania zabudowy w harmonii charakterem i stylistyką architektoniczną obiektów.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Gmina Brześć Kujawski położona jest w południowo – wschodniej części województwa kujawsko – pomorskiego. Pod względem administracyjnym należy do powiatu ziemskiego włocławskiego. Graniczy od północy z gminą Lubanie i miastem Włocławek, od wschodu z gminą Włocławek, od południa z gminą Lubraniec, od zachodu z gminą Osiecin i gminą Bądkowo. Gmina położona jest korzystnie w stosunku do głównych ciągów komunikacyjnych kraju, przez jej teren przebiega autostrada A1 oraz droga kategorii krajowej Nr 62 Strzelno – Anusin.

Gmina zajmuje powierzchnię 150,95 km², co plasuje ją na 45 miejscu w województwie, a miasto zajmuje powierzchnię 7,0 km² i znajduje się na 27 miejscu w województwie. Gminę zamieszkuje 11 117 osób, w tym miasto 4 502 osoby.

Dominującą jednostką geomorfologiczną na obszarze gminy jest Wysoczyzna Kujawska. Jedynie północno-wschodnie fragmenty położone są w obrębie pradoliny Wisły. Część wysoczyznowa charakteryzuje się stosunkowo małym urozmaiceniem rzeźby. Dotyczy to zwłaszcza części północno-zachodniej wchodzącej w skład Równiny Inowrocławskiej. Występująca tutaj w podłożu morena denna płaska tworzy mało urozmaiconą powierzchnię o niewielkich deniwelacjach rzędu 2-3 m. Wysokości bezwzględne wahają się w przedziale 78-92 m n.p.m. Cały obszar nachylony jest w kierunku południowo-wschodnim w stronę doliny Zgłowiączki, która stanowi główną oś sieci hydrograficznej gminy.

Na obszarze gminy brak jest większych naturalnych zbiorników wodnych. Wyjątek stanowi jedynie jezioro Cmentowo zajmujące powierzchnię ok. 14 ha. Stosunkowo mało jest również drobnych oczek wodnych powstałych w wyniku wytopienia się brył martwego lodu, bądź wypełniających zagłębienia rynnowe. Najwięcej tego typu obiektów występuje w rejonie wsi Sokołowo, Kuczyna oraz Redecz Krukowy.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Bogate relikty osadnictwa pradziejowego o bardzo dużej wartości naukowej na obszarze dzisiejszego miasta Brześcia Kujawskiego notowane są od początku okresu neolitu, do pierwszych kultur rolniczych, poprzez następne epoki: brązu i żelaza aż po wczesne średniowiecze.

Pierwsza wzmianka o Brześciu Kujawskim pochodzi z roku 1228. Jest to umowa dotycząca nadania przez księcia Konrada Mazowieckiego Zakonowi Krzyżackiemu trzech wsi. Przypuszczać należy, że już w I poł. XIII wieku był to gród o dużym znaczeniu administracyjno-militarnym. Położenie na skrzyżowaniu kilku ważnych dróg handlowych, w tym drogi toruńsko-krakowskiej i szlaku prowadzącego do Lwowa, uczyniło z Brześcia ważny ośrodek handlowy. Gród stał się dowodnie siedzibą kasztelana od 3 ćw. XIII wieku, zaś w roku 1282 wspomniano po raz pierwszy kasztelana - Krystyna. Można jednak przypuszczać, że gród brzeski

funkcjonował już od XI-XII wieku. Świadczą o tym liczne ślady osadnictwa na terenie Brześcia Starego (położonego 1 km na północ od Brześcia Kujawskiego) i Smętowa, w tym pochówki wczesnośredniowieczne z XI wieku, znalezione na terenie Starego Brześcia i Brześcia.

Od 1267 roku Brześć był siedzibą książąt brzesko-kujawskich, miastem na prawie magdeburskim stał się przed rokiem 1250. Pierwszy znany przywilej został nadany przez Władysława Łokietka w 1292 roku, gdy do miasta przyłączone zostały wsie Pikutkowo i Guźlin. Obszar obecnej gminy Brześć Kujawski związany jest historycznie z Kujawami, wyodrębnionymi jako dzielnicą pod koniec XII w. Przez Brześć przebiegały główne szlaki handlowe: jeden z Wielkopolski i Pomorza Zachodniego do Kijowa i Lwowa, poprzez Kruszwicę, Włocławek i Płock, w oparciu o bieg Wisły, Bugu i Prypeci, drugi z Krakowa przez Piotrków, Łęczycę do Gdańska oraz trzeci z Halicza przez Sandomierz, Łowicz do Gdańska.

W 1194 r. Kujawy zaczęły wyodrębniać się w osobne księstwo początkowo ze stolicą w Kruszwicy a od 1233 r. w Inowrocławiu. Po raz pierwszy w źródłach Brześć występuje w 1228 r. W 1250 r. był to już ośrodek o charakterze miejskim, drugi na terenie Kujaw po Inowrocławiu, który lokowano na prawie magdeburskim. W tym okresie przeniesiono lokalizację miasta na tereny obecne. Wcześniej Brześć umiejscowiony był nad jeziorem Smętowo a następnie na terenie obecnego Starego Brześcia. Dopiero od około XIII w. zlokalizowano miasto w miejscu obecnym. W południowo - zachodniej części miasta usytuowany był gród - od końca XIII w. - siedziba kasztelanów. Na miejscu wymienionego grodu w średniowieczu powstał murowany zamek.

W 1300 r., w czasie gdy Łokietek przebywał na wygnaniu, Brześć był okupowany przez Czechów wspomaganych przez Krzyżaków. Tylko część mieszczaństwa na czele z wójtem Jaśkiem sprzyjała wówczas Łokietkowi. W 1327 r. Władysław Łokietek włącza Kujawy do królestwa. W tym samym roku dochodzi do wojny z Krzyżakami, którzy rościli sobie pretensje do Pomorza i ziemi chełmińskiej. Zarówno szturm na Brześć w 1327 r. jak i następny w 1329 r. skończyły się niepowodzeniem Krzyżaków. Krzyżacy opanowali Kujawy dopiero po zdobyciu Brześcia Kujawskiego. Po opanowaniu dzielnicy brzesko - kujawskiej Krzyżacy utworzyli komturie w Brześciu i Kowalu oraz wójtostwo w Przedczu. W Brześciu Krzyżacy wybudowali mury obronne i nowy zamek a na Zgłowiączce port rzeczny.

Całe terytorium Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej powróciły do Korony w wyniku pokoju zawartego w 1343 r. w Kaliszu. W XV wieku wykształciły się dwa województwa: inowrocławskie i brzesko - kujawskie. Województwo brzesko - kujawskie składało się z pięciu powiatów: brzeskiego, radziejowskiego, kowalskiego, przedeckiego i kruszwickiego, przy czym w obrębie powiatu brzesko - kujawskiego były wówczas takie miasta jak: Brześć Kujawski, Włocławek.

W 1377 r. Kujawy brzeskie wraz z Brześciem, Kowalem, Kruszwicą, Przedczem i Przypustem otrzymał w zarząd Piotr z Małochowa z obowiązkiem spłaty 2000 grzywien do skarbu królewskiego. Druga połowa XIV w. była okresem nie tylko likwidacji zniszczeń wojennych lecz i szybkiego rozwoju społeczno - ekonomicznego całego obszaru. W 1401 r. Władysław Jagiełło nadał miastu Brześć grunt i łąki Obory znajdujące się zaraz za wałami miasta nad rzeką Zgłowiączką.

Ponowna wojna polsko - krzyżacka w latach 1409 - 1435 zakończona została dopiero zawarciem pokoju w Brześciu Kujawskim w dniu 31 grudnia 1435 r. natomiast ostateczne zakończenie konfliktów z Krzyżakami zagwarantował pokój w Toruniu w 1466 r. W XV w. w województwie brzesko - kujawskim utrwaliły się rządy sejmikowe, na których szlachta województwa spotykała się początkowo w Brześciu lub w Radziejowie a od 1510 r. sejmiki generalne kujawskie na mocy konstytucji zbierały się już tylko w Radziejowie.

Do pierwszej połowy XVII w. trwał ponowny rozwój regionu. W tym okresie w Brześciu rozwijał się handel i rzemiosło, w mieście osiedlili się Żydzi. Kryzys pierwszej połowy XVII w., na który następnie nałożyły się zniszczenia wojenne przede wszystkim związane ze szwedzkim "potopem", spowodowały zubożenie i wyludnienie Kujaw. Kolejne zniszczenia przyniosły pierwsze lata XVIII w. związane z przemarszem przez teren Kujaw wojsk polskich, szwedzkich, saskich i rosyjskich, w związku z toczoną wojną północną. Znaczne spustoszenie spowodowały również szerzące się w czasie wojen choroby epidemiczne. W 1707 r. Kozacy zdobyli Włocławek i dokonali spustoszenia okolic.

Po 1710r. sytuacja polityczna kraju zaczęła się normować i przez 60 lat Kujawy przeżywały względny spokój. Jednak ogólny brak stabilizacji politycznej kraju i wydarzenia związane z konfederacją barską doprowadziły do wkroczenia na Kujawy wojsk pruskich i I rozbioru, w wyniku którego omawiany obszar znalazł się na granicy

Państwa Polskiego przy równoczesnym zajęciu przez Prusy woj. inowrocławskiego i części Kujaw związanych z Kruszwicą.

W 1781 r. w ustalonych granicach miasta Brześcia znalazły się pobliskie wsi i osady, tj.: Guźlin, Pikutkowo, Rumunki, Przyborowo, Słone, Wyręb, Piaski oraz około 200ha lasów. W 1787 r. Stanisław August przyznał miastu Brześć ogrody, jezioro Smętowo, młyn na gruncie Obory i karcznię na Bugaju.

W wyniku II rozbioru w 1793 r. Kujawy znalazły się w granicach Prus Południowych podporządkowanych departamentowi w Piotrkowie Trybunalskim z wyodrębnionymi powiatami w Brześciu, Radziejowie i Kowalu. Na początku XIX w. na miejscu dawnego zamku wybudowano więzienie. Po III rozbiorze na mocy nowych podziałów administracyjnych powiaty: Brześć, Kowal i Radziejów znalazły się w dyrekcji poznańskiej.

W 1807 r. po utworzeniu Księstwa Warszawskiego tereny gminy znalazły się w powiecie brzesko - kujawskim. Po upadku Napoleona, na mocy traktatu wiedeńskiego utworzono Królestwo Polskie. Tereny gminy znalazły się wówczas w zaborze rosyjskim. W 1816 r. miasto zostało zniszczone w wyniku pożaru. W 1823 r. przeprowadzono regulację miasta. Przy tej okazji wytyczono nowy trakt włocławski. W 1836 r. przeniesiono stolicę powiatu brzesko -kujawskiego z Brześcia do Włocławka.

Wykaz statystyczny dotyczący stanu miasta Brześcia w roku 1853 określa miasto jako rządowe, z 610 nieruchomościami oraz 65 dymami murowanymi i 52 drewnianymi. W Brześciu mieszkało wówczas 1111 chrześcijan i 610 Żydów. W 1829r. w Brześciu było 1181 mieszkańców, w 1832 r. - 1253, przy czym w tym samym roku liczba ta zmniejszyła się do 925. Nastąpił upadek miasta, jednak w 1832r. w Brześciu było już 1216 mieszkańców, w 1835 r. - 1366, w 1836 r. - 1345 r. a w 1837 r. - 1309 mieszkańców.

Po upadku powstania styczniowego nastąpiły zmiany administracyjne w kraju. W ich wyniku od powiatu włocławskiego oddzielono okręg radziejowski. W powiecie włocławskim pozostało 10 gmin, m.in. gmina rządowa Brześć Kujawski oraz gmina Pikutkowo i Falborz. W tym okresie władzę w powiecie sprawował naczelnik i Urząd Powiatowy. Dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego powołano Straż Ziemską.

Rozwój przemysłu w II poł. XIX w. spowodował wybudowanie w Brześciu Kujawskim cukrowni (1892 -1894 r.) oraz Fabryki Maszyn. Dla potrzeb transportowych cukrowni wybudowano sieć kolejki wąskotorowej łączącej Brześć Kujawski z Włocławkiem, Sokołowem, Osięcinami, Brzeziem, Jaranowem i Izbicą Kujawską.

W 1915 r. Kujawy znalazły się w obrębie General - Gubernatorstwa Warszawskiego. W tym okresie Brześć Kujawski posiadał obok Włocławka największą ilość zakładów przemysłowych. Były to: cukrownia, olejarnia, fabryka maszyn rolniczych, suszarnia cykorii, fabryka wyrobów betonowych.

Po zakończeniu I wojny światowej następowały kolejne zmiany w układach administracyjnych kraju, w związku z czym tereny gminy wchodziły kolejno w skład: woj. warszawskiego, od 1937 r. woj. poznańskiego, od 1938 r. woj. pomorskiego, od 1945 r. woj. bydgoskiego, od 1975 r. woj. włocławskiego. Natomiast od 1 stycznia 1999 r. gmina znalazła się w obrębie woj. kujawsko - pomorskiego w ramach powiatu włocławskiego . Pod względem administracji kościelnej tereny te związane były zawsze z diecezją włocławską, dekanatem włocławskim.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

Gmina Brześć Kujawski posiada szereg zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, pochodzących przede wszystkim z XIX i XX wieku. Należą do nich zespoły dworsko-parkowe, kościoły, domy, budynki przemysłowe i gospodarcze i inne. Do najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy należy zaliczyć:

Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa w Brześciu Kujawskim

Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa jest kontynuacją pierwotnego kościoła drewnianego p.w. św. Piotra i Pawła, usytuowanego przy najstarszym grodzie (teraz Stary Brześć). Obecny murowany, wzniesiony około 1240 roku z fundacji Kazimierza I, księcia Kujawskiego, został zabudowany po 1332 roku i powiększony w XV wieku. Spalony w latach 1556 i 1657, staraniem Tomasza Niemierzy archidiakona włocławskiego w 1710 roku odbudowany z elementami baroku. Użytkowany w 1812 roku przez wojska francuskie jako magazyn, następnie odnawiany w latach 1819 - 1830 i w 1867 roku staraniem proboszcza Benedykta Cynka i wikariusza Ignacego

Płoszczyca, od 1906 roku neogotyckizowana wg projektu architekta Tomasza Pajzderskiego.

Kościół trójnawowy, halowy, gotycki, ze szczytami, kaplicami, filarami i sklepieniami neogotyckimi. Wewnątrz sklepienia kolebkowe i neogotycki chór muzyczny, wsparty na filarowych arkadach. Na zewnątrz kościół opięty dwuuskokowymi szkarpami, szczyt neogotycki trójkątny, wokół mur neogotycki z kapliczką. Kaplice od północy i południa zwieńczone szczytami neogotyckimi. W środku interesujące polichromie: modernistyczna, z elementami secesji, wykonana w latach 1925 - 1927 przez Juliana Makarewicza, a na ścianach naw bocznych sceny historyczne przedstawiające: (od północy) ogłoszenie przez arcybiskupa Janisława nagany Krzyżakom przez Stolicę Apostolską oraz (od południa) wezwanie Sędziwoja z Czechła, profesora Wszechnicy Krakowskiej, do walki z Krzyżakami po klęsce pod Chojnicami w 1454 roku.

W oknach liczne witraże z lat 1908 - 1911 wg projektu Konrada Krzyżanowskiego i witraż z postacią św. Stanisława Biskupa wykonany w latach 1969 - 1970. Neogotycki ołtarz główny w kształcie tryptyku został wykonany w 1917 roku przez warszawskiego rzeźbiarza Stanisława Pawlaka. Z około 1520 roku pochodzi późnogotycka płaskorzeźba Pokłonu Trzech Króli. Na zewnętrznej ścianie zakrystii znajduje się płyta nagrobna Adama Sieroszewskiego, podstarościego brzeskiego herbu Nałęcz z ok. 1600 roku. W kościele przechowywane są XV- XVIII wieczne monstrancje, kielichy, pacyfikały, ornaty i wota.

Zamek Królewski w Brześciu Kujawskim

Dawną drewniano - ziemną rezydencję obronną Książąt Kujawskich archeolodzy sytuują w Starym Brześciu. Zamek zbudowany w połowie XIV wieku przez Kazimierza Wielkiego składał się z obwodu obronnego z budynkiem bramnym, wieżą główną i domem zamkowym, trzykondygnacyjnym na planie prostokąta 23x12m.

Władysław Jagiełło rozbudował go o dwa długie, jednokondygnacyjne domy mieszkalno-gospodarcze. W 1800 roku zamek został rozebrany przez Prusaków, którzy na jego fundamentach zbudowali więzienie funkcjonujące do I wojny światowej. Po 1918 roku budynek przebudowano w stylu późno klasycyzm na cele szkolne.

W piwnicach i przyziemiu prawdopodobnie zachowały się szczątki budowli średniowiecznej, a w budynku gospodarczym – pozostałości murów.

Ratusz miejski w Brześciu Kujawskim

Klasykistyczny ratusz miejski z wieżą stojący pośrodku rynku, zbudowali mieszkańcy Brześcia około 1332 r. po zburzeniu starego, książęcego grodu, Krzyżacy zaś obok zbudowali zamek, a miasto otoczyli murem z cegieł i kamieni. W 1657 r. ratusz spalili i zburzyli Szwedzi, zubożała ludność nie miała już środków na wystawienie nowego. Obecny usytuowany w zachodniej pierzei rynku zbudowano jako klasycystyczny w 1824 roku według projektu Henryka Marconiego. Portyk o czterech kolumnach w typie jońskim. Wieża kwadratowa, zakończona tarasem.

Mury miejskie w Brześciu Kujawskim

Wzmiankowane w 1306 roku, rozbudowywane w latach 1332 – 1339 przez Krzyżaków. Częściowo zniszczone w wojnach szwedzkich, jeszcze w XVIII wieku posiadały dwie bramy: Krakowską i Toruńską. Obiegały miasto półkolem od północnego – wschodu i południa, a po stronie zachodniej wieńczyły wysoką skarpe nadrzeczną. Murowane z cegły o układzie gotyckim, na fundamencie kamiennym, są obecnie wtopione fragmentami w budynki mieszkalne i gospodarcze. Największy element murów zachował się w otoczeniu zespołu przyklasztornego dominikanów.

Zespół pałacowo-parkowy w Brzeziu

Zespół pałacowo-parkowy w Brzeziu położony jest w północnej części gminy Brześć Kujawski. Najbliższe otoczenie zespołu to lekko pofałdowana równina przecięta w kierunku wsch.-zach. głębokim jarem o stromym zboczu. Park leży na południowej krawędzi tego jaru.

Pałac zbudowany w stylu renesansu francuskiego, to budynek murowany z cegły, obłożony licówką z cegiełki czerwonej z tynkowanymi narożnikami, obramieniami okien, gzymsami i pozornymi słupami wzmacniającymi konstrukcję. Bryła zwarta, nieregularna z okrągłą czterokondygnacyjną wieżą w południowo-wschodnim narożu, zwieńczona wysokim dwuspadowym dachem o skomplikowanym układzie z połącią lekko załamana, krytą dachówką.

„Wilsonówka” jest niewielkim parterowym domem, murowanym z cegły, otynkowanym. Dach czterospadowy, na facjacie dwuspadowy, kryty papą. Oficyna zniekształcona kilkoma przybudówkami to budynek murowany z cegły, otynkowany, parterowy z użytkowym poddaszem, na planie zestawionych narożami prostokątów, z których większy zorientowany jest dłuższą osią na północ, a mniejszy na wschód. Bryła prostokątna kryta dachem naczółkowym. Brama wjazdowa składa się z dwóch murów o detalu naśladowującym formy pałacu.

Historia parku w Brzeziu rozpoczyna się w II połowie XIX wieku. Założenie parkowe zostało zaprojektowane przez Waleriana Kronenberga i powstało w roku 1889. Wtedy też prawdopodobnie powstała w obecnej formie droga łącząca Brzezie z Wieńcem i szosa wiodąca z Brzezia do traktu włocławsko-nieszawskiego. Obydwie te drogi zaprojektowano jako integralną część założenia. Omawiany projekt z nieznacznymi zmianami w stosunku do założenia zachował się do dzisiaj. Do dziś zachowane są relikty szpaleru kasztanowego i grabowego. Aktualnie układ parku tworzą nieregularne masywy drzew i krzewów.

Najciekawszym rejonem jest rozległa centralnie polana z wielogatunkową kępą drzew w środku. Obok kępy rośnie samotnie wiązka sosen. Wzdłuż wschodniej granicy rosną samosiewy. Układ kompozycyjny założenia jest czytelny, dobry. Park z licznym i bogatym drzewostanem. Zachowane zostały elementy dawnego rozplanowania tzn. park utrzymany w dawnych granicach z bramą, stróżówką, pałacem i dwoma oficynami. Utrzymana większość dawnych ścieżek parkowych.

Zespół pałacowo-parkowy w Wieńcu

Jedno z najbardziej okazałych założeń pałacowo – parkowych na terenie Kujaw. Z dawnego założenia wydzielone są zabudowania folwarczne.

Pałac eklektyczny. Budowlę zaprojektował architekt Artur Goebel. Zespół pałacowo-parkowy składa się z nowego i starego pałacu, portierni z bramą wjazdową, stajni, obory i spichlerza. Pałac jest budynkiem murowanym, piętrowym, założonym na planie wydłużonego prostokąta. Wejście główne znajduje się w pseudoryzalicie umiejscowionym w osi obiektu, poprzedzone jest schodami jednobiegowymi i honorowym dziedzińcem. Po obu stronach korpusu głównego wznoszą się dwa trzykondygnacyjne, alkierzowe skrzydła. Do lewego skrzydła dobudowano czterokondygnacyjną wieżę, nakrytą spiczastym dachem z chorągiewką. Skrzydła

nakryto dachami namiotowymi, a korpus płaskim dachem dwuspadowym. Parter rezydencji jest boniowany a elewacje posiadają bogate dekoracje rzeźbiarskie. Po zachodniej stronie pałacu znajdował się basen z fontanną.

Zespół Szkół Rolniczych w Starym Brześciu

Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Jadwigi Dziubińskiej w Starym Brześciu jest jedną z najstarszych szkół w Polsce, a z pewnością jest najstarszą szkołą męską na Kujawach.

Szkoła rolnicza w Starym Brześciu ma swoje początki w dwudziestoleciu międzywojennym. Wtedy to na wniosek Jadwigi Dziubińskiej przedstawiony na posiedzeniu Sejmiku Powiatowego podjęto uchwałę w październiku 1919 r. o założeniu szkoły średniej dla chłopców w powiecie włocławskim. Uchwała została uprawomocniona w lipcu 1920 r. ustawą Sejmu Ustawodawczego RP o ludowych szkołach rolniczych. W październiku 1921 r. na posiedzeniu Sejmiku Powiatowego podjęto decyzję o lokalizacji szkoły w Starym Brześciu. Wybrano Komitet Budowy Szkoły, w którego skład wchodził między innymi ks. Stefan Kuliński oraz H. Krzymuski - właściciel majątku Falborz. Wiosną 1920 r. wydzielono z majątku państwowego Stary Brześć ziemię pod budowę szkoły i założenie gospodarstwa z sadem. W tym też roku poświęcono kamień węgielny, a w następnym przystąpiono do budowy gmachu szkoły i budynków inwentarskich. Pierwszy rok nauki rozpoczęło w styczniu 1926 r. 24 chłopców.

Jeśli chodzi o wpisany do rejestru zabytków układ urbanistyczny Brześcia Kujawskiego, to przeważająca część historycznej zabudowy miasta jest murowana i pochodzi z I i II połowy XIX wieku i początku XX wieku z zachowaniem w części budynków relikwów wcześniejszych budowli w partiach piwnicznych. Domy wznoszono w zwartej zabudowie, zabudowa luźna jedynie w rynku i w dawnej dzielnicy żydowskiej. Zachowały się przykłady domów (Plac Łokietka Nr 5, 6, 8/9 z datą 1797), parterowych, murowanych, otynkowanych, usytuowanych szczytowo, o zatartych już barokizujących formach.

Charakterystyczny dla zabudowy miasta jest dom parterowy z użytkowym poddaszem usytuowany kalenicowo, dwutraktowy, z dachem naczółkowym krytym dachówką. Typ ten reprezentują domy: ulica Farna 4, Krzyżowa 6, Narutowicza 1, 3, 4. Równie częstym jest budynek parterowy, kalenicowy, na wydłużonym planie,

z dachem dwuspadowym: ulica Krakowska 30, Narutowicza 5, 11, 12, 14, 17, Przesmyk 2, Reymonta 22. Spotykany jest także typ budynku parterowego, kalenicowego, z dachem mansardowym z facjatami: ulica Narutowicza 9, 1.

Parcele miejskie posiadają charakter o dyspozycji typowo miejskiej, tj. budynek frontowy usytuowany wzdłuż ulicy, niewielkie podwórze z ogródkiem przydomnym (nie zawsze) i zabudową gospodarczą zamykająca tyły. Czasem występują oficynowe skrzydła połączone z budynkiem głównym, ustawione wzdłuż parceli. w obrębie zespołu staromiejskiego brak jest działek o charakterze rolniczym. Pierwotne podziały zachowały się przy Rynku nr 4, 5, 6, 7, 19, 20, 21, ulicy Narutowicza nr 5, 7, 9, 11, 13, 17, 31.

Szczególne znaczenie w krajobrazie kulturowym gminy mają parki podworskie. Mimo poważnych zaniedbań i dewastacji są na ogół obiektami bogatymi pod względem florystycznym. Występujące w nich gatunki roślin są często unikatowe, co powoduje, że parki obok funkcji przyrodniczych mają również duże znaczenie dydaktyczne. Okazały drzewostan parków wyróżnia się na tle terenów otaczających tworząc dominanty krajobrazowe. Ekologicznie funkcje parków podworskich ujawniają się szczególnie w terenach bezleśnych. Parki dają schronienie i są miejscem gnieźdzenia się wielu gatunków ptaków pożytecznych dla rolnictwa. Wpływają korzystnie na mikroklimat otaczających pól i stosunki wodne w glebie. Stanowią wreszcie filtr dla powietrza i wzbogacają je w tlen. na obszarze gminy Brześć Kujawski znajduje się 11 obiektów posiadających zachowane cechy parków. Wyróżniają się one spośród innych zespołów roślinnych składem florystycznym i założeniami architektoniczno-przestrzennymi.

Wykaz obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajduje się na końcu opracowania.

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży

w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki kamienia do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Zgodnie z Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP) na terenie gminy znajduje się 265 stanowisk archeologicznych. Osadnictwo pradziejowe, średniowieczne i nowożytne przebiega na linii północ-południe. Zdecydowanie wyróżniają się strefy :

- strefa doliny Zgłowiączki z newralgicznymi punktami : Brześć Kujawski (Smętowo) - Stary Brześć - Falborz - Pikutkowo
- okolice Kąkowej Woli i Redcza Krukowego
- okolice Gustorzyna - Lipin - Dubielewa - Brzezia

Charakterystykę kulturową omawianego obszaru zdominowała wyjątkowość stanowisk położonych na półwyspie dawnego jeziora Smętowo w Brześciu Kujawskim, które pod względem wielkości i intensywności osadnictwa pradziejowego nie mają

w regionie odpowiedników. Wyjątkowo korzystne warunki osadnicze (wodnoglebowe) nad jeziorem Smętowo były magnesem dla osadnictwa w tym regionie.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk i zabytków archeologicznych są wszelkiego rodzaju prace ziemne takie jak : prace inwestycyjne (budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi), głęboka orka, eksploatacja żwiru i piasku. Część stanowisk archeologicznych zagrożona jest także przez procesy naturalne.

W związku z faktem, że każde zniszczenie dawnego grobu, osady czy wału grodziska jest nieodwracalne, realizowane na terenie gminy wszelkie prace inwestycyjne w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych uzgadniane będą na etapie projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych w decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajduje się na końcu opracowania.

6.6 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane

z tradycyjnym rzemiosłem itp. są one kultywowane np. przy okazji organizowanych corocznie Dożynek Gminnych.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Brześć Kujawski.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki • Bardzo dobra dostępność komunikacyjna dzięki autostradzie A1 oraz drodze krajowej nr 62 • Dobre połączenia z Włocławkiem • Bliskość miasta powiatowego - Włocławka • Obecność wielu wartościowych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej • Obecność uzdrowiska Wieniec-Zdrój • Duża liczba założeń zieleni komponowanej • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Obecność na terenie Gminy szlaków turystycznych • Bogata w informacje gminna 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostępności kolejowej • Duży ruch samochodowy w centrum Brześcia Kujawskiego • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych • Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych • Zła sytuacja finansowa części właścicieli obiektów zabytkowych

<p>witryna internetowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czystość środowiska • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy • Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy • Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Opracowanie dokumentów takich jak Strategia Rozwoju Turystyki • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układach ruralistycznych, związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Niewłaściwa polityka w zakresie promocji zabytków, wiążąca się np. z nadmierną komercjalizacją • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu

identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych

- Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Brześć Kujawski formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

1. Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie

Polityka przestrzenna gminy powinna być zgodna z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego, w celu jak najlepszego zachowania obiektów zabytkowych. Odbywać się to będzie poprzez:

- ściśle powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy, takimi jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz innymi dokumentami programowymi;
- odpowiednią konserwację zabytkowej zieleni stanowiącej krajobraz kulturowy ;
- pielęgnację cmentarzy i miejsc pamięci wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- przeznaczanie środków z budżetu gminy w ramach dotacji celowej na rewaloryzację obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków

W perspektywie na lata 2022-2025 gmina realizować będzie działania związane z aktualizacją zasobu gminnej ewidencji zabytków, polegające przede wszystkim na prowadzeniu rozpoznania i wprowadzaniu do kart ewidencyjnych zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów. Proces ten będzie na bieżąco konsultowany z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W razie konieczności szczególnej ochrony obiektów zabytkowych przewiduje się też działania mające na celu zgłaszania zabytków typowanych do wpisu do rejestru zabytków. Cyklicznej kontroli podlegać będzie również zasób archeologiczny gminy poprzez aktualizację kart stanowisk.

3. Działania związane z bieżącymi remontami obiektów stanowiących własność Gminy Brześć Kujawski

W latach obowiązywania programu opieki nad zabytkami planowane są bieżące remonty obiektów, które stanowią własność gminy. Skala i harmonogram remontów zależą od potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców oraz możliwości budżetowych gminy. Gmina planuje w roku 2022 udzielać osobom fizycznym dotacji na remont elewacji, wymianę poszycia dachowego budynków zlokalizowanych w centrum miasta. Obecnie opracowywany jest Gminny program poprawy walorów estetycznych centrum Miasta Brześć Kujawski oraz zasady udzielania dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Brześć Kujawski na dofinansowanie kosztów związanych z poprawą walorów estetycznych w centrum miasta. Brak szczegółowych informacji co do realizacji tego zadania. Na chwilę obecną nie wiadomo jakie będzie zainteresowanie mieszkańców, ile wniosków wpłynie. Na dotacje szacuje się przeznaczyć środki finansowe w granicach 150-200 tys. zł.

4. Działania związane z przeznaczaniem środków budżetowych na rewaloryzację zabytków

1. Rewitalizacja dzielnicy starego miasta obejmująca modernizację obiektów i ciągów komunikacyjnych w obrębie dzielnicy starego miasta. W strefie ochrony konserwatorskiej Dzielnicy Starego Miasta Brześcia Kujawskiego wpisanej do rejestru zabytków zaplanowano modernizację ciągów komunikacyjnych, na co opracowano

dokumentację PRZEBUDOWA UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO MIASTA BRZEŚĆ KUJAWSKI. Zakres opracowania: ułożenie kostki betonowej płukanej na nową konstrukcję drogi, budowę zatok postojowych oraz obustronnego chodnika, ułożenie granitowych krawężników na Plac Władysława Łokietka, ul. Farnej , ul. Kilińskiego, ul. Krzyżowej, ul. Reymonta, ul. Przesmyk. Obecnie Gmina złożyła wniosek do Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg na realizację tej inwestycji. Szacunkowy koszt inwestycji 3 737 970,91 zł brutto. Realizacja projektu zależy będzie od przyznania dofinansowania. Okres – lata 2022-2025.

2. Planowane jest zadanie inwestycyjne „Budowa punktu widokowego przy ul. Kolejowej (w obiekcie byłej remizy straży pożarnej znajdującej się w gminnej ewidencji zabytków). W przyszłym roku zamiar opracowania dokumentacji koszt 48 tys. zł. W tej chwili trwają prace nad przeznaczeniem środków w budżecie na rok 2022. Koszt realizacji inwestycji wskazany zostanie w następnym etapie

3. W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Brześć Kujawski na lata 2018-2023 w roku 2022 planowana jest Modernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Traugutta 24 wchodzącego w skład zespołu budynków mieszkalnych cukrowni ujętych w ewidencji konserwatora zabytków. Jest to budynek mieszkalny wielorodzinny we władaniu osób fizycznych. Inwestycja polega na wykonaniu ocieplenia ścian, wymianie stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych, wymianie pokrycia dachu budynku. Całkowity koszt zadania 475 396,46 zł. Na realizację zadanie Gmina uzyskała dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w kwocie 196 329,64 zł.

5. Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

W celu odpowiedniego zagospodarowania ruchu turystycznego niezbędne są działania poprawiające dostęp i atrakcyjność wizualną najcenniejszych obiektów zabytkowych. Wzbogaci to ofertę turystyczną, a także umożliwi tworzenie nowych produktów turystycznych. Przewiduje się następujące działania:

- stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych (np. lokalizacji GPS);
- publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy;

- atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych;
- dbanie o zawartość strony internetowej gminy poprzez umieszczenie informacji dotyczących zasobu zabytkowego;
- opracowanie mapy dziedzictwa kulturowego gminy, także z wykorzystaniem systemu informacji przestrzennej.

6. Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego także z uwzględnieniem turystyki jednodniowej

Obiekty historycznego dziedzictwa są jednymi z najistotniejszych elementów strategii promocyjnej gminy. Niezbędne jest zatem tworzenie nowych oraz rozwój istniejących produktów turystycznych przeznaczonych dla odwiedzających gminę turystów. Do najważniejszych działań gminy w tym zakresie należeć będzie:

- rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych;
- tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne;
- organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym;
- organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu wartości historyczne gminy;
- postawienie na innowacyjność projektów;

7. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym

Bardzo ważnym elementem w procesie promowania dziedzictwa kulturowego jest zachowanie odpowiednich zasad public relations. Gmina przyjęła następujące założenia swojej polityki promocyjnej:

- walory zabytkowe i kulturowe są jednym z podstawowych elementów promocji Gminy na różnego rodzaju targach, sympozjach i konferencjach;

- nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego przyczyni się do lepszego wykorzystania zasobów kulturowych gminy;
- udziały w konkursach na najlepiej zadbane zabytki, najciekawszy produkt turystyczny itp. wypromują użytkowników dbających o obiekty zabytkowe;
- współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi przyczyni się do lepszego postrzegania zasad ochrony dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców i turystów.

8. Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

W celu jak najszerszego przybliżenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego dla mieszkańców gminy planuje się następujące działania:

- wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane ochroną dziedzictwa kulturowego;
- organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego gminy;
- wprowadzenie elementów przybliżających lokalną kulturę i tradycję w działalność placówek edukacyjnych, kulturalnych, bibliotek, świetlic itp.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Brześć Kujawski powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych. ze strony Gminy Brześć Kujawski zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki

kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Miejski w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,

- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.,
- elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej,
- elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich

i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe

oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych

przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.).
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. o dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
2. w przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.
3. o dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.
4. w przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa Budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;

17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA – sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Kultura ludowa i tradycyjna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych (w tym zawodowych i wiekowych np. zjawisk folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują, i w ramach których są przekazywane (transmitowane). Zadaniem programu jest wspieranie działań związanych z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami.

c. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym

i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;

5) niepubliczne uczelnie akademickie;

6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;

2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;

3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9 .

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,

- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe.

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury - Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak

i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego - z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;
- 2) 300 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury - koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.

- budowa - wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane - prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- przebudowa (modernizacja) - wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- remont - wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);

- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze itp.);
- środki transportu służące działalności kulturalnej;

- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji - koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich - współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi w kraju - Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa

własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;

- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu

terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszanym w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych. W momencie wejścia w życie perspektywy na lata 2021-2027 niniejszy rozdział powinien zostać zaktualizowany.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji

kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Brześć Kujawski jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

WYKAZ ZABYTEKÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE MIASTA BRZEŚĆ KUJAWSKI (stan na 12. 2021 r.)

LP.	OBIEKT	ADRES	CZAS POWSTANIA	REJESTR ZABYTEKÓW / EWIDENCJA ZABYTEKÓW
	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO :			
1.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI PW. ŚW. STANISŁAWA BPA,	PL. ŁOKIETKA 13	1332 PO	1927. 04. 29 – A/457
2.	DZWONNICA			EW. ZAB
3.	PLEBANIA II		1900 OK.	EW. ZAB
4.	OGRODZENIE I BRAMA		XX W. POCZ.	EW. ZAB
5.	ZABUDOWANIA GOSPODARCZE		XIX/XX W.	EW. ZAB
6.	KAPLICZKA		XIX W. K.	EW. ZAB
7.	PLEBANIA STARA, ORGANISTÓWKA	KRAKOWSKA 30	XIX W. POCZ.	EW. ZAB
	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO. DOMINIKANÓW :			
8.	KOŚCIÓŁ KLASZTORNY DOMINIKANÓW PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA, OB. FILIALNY	KOŁĄTAJA 1	XIV W. 3 CŹ.	1927. 04. 29 – A/458
9.	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI		XIX W. K.	EW. ZAB
10.	KAPLICZKA Z FIGURĄ NMP	KOŁĄTAJA	POCZ. XX W.	EW. ZAB
11.	CMENTARZ ŻYDOWSKI	11 LISTOPADA		EW. ZAB
12.	CMENTARZ EWANGELICKI	LIMANOWSKIEGO		EW. ZAB
13.	DZIELNICA STAREGO MIASTA		XIV W., 1 POŁ. XIX W.	1957. 09. 30 – A/1559
14.	UKŁAD URBANISTYCZNY		XIV W., XIX	EW. ZAB
15.	MURÓW MIEJSKICH POZOSTAŁOŚCI		XIV W. 1 POŁ.	EW. ZAB
16.	KRZYŻ PRZYDROŻNY	1 ARMII WOJ.POLSKIEGO 1/KRAKOWSKA 42	2 POŁ. XX W.	EW. ZAB
17.	DOM	DUBOIS 2	XX W. 20 L.	EW. ZAB
18.	DOM	DUBOIS 4	XIX W. 2 POŁ.	EW. ZAB
19.	DOM	DUBOIS 5	XIX W. 2 CŹ.	EW. ZAB
20.	DOM	DUBOIS 8	XIX W. 2 CŹ.	EW. ZAB
21.	POZOSTAŁOŚCI ZAMKU KRÓLEWSKIEGO, WIĘZIENIE PRUSKIE OB, POCZTA	DUBOIS 10	XIV W , PRZEBUD.I ROZBUD. POŁ XIX W	EW. ZAB
22.	DOM	DUBOIS 17	1910 PO	EW. ZAB
23.	DOM	FARSKA 4	XIX W. 3 CŹ.	EW. ZAB
24.	DOM	GŁOWACKIEGO 4	XX W. POCZ.	EW. ZAB
25.	DOM	GŁOWACKIEGO 10 (D. NR 6)	XX W. POCZ.	EW. ZAB
26.	DOM	GŁOWACKIEGO 12	XX W. POCZ.	EW. ZAB

27.	DOM	GŁOWACKIEGO 26	XX W. POCZ.	EW. ZAB
28.	DOM	GŁOWACKIEGO 27 (D. NR 23)	XX W. POCZ.	EW. ZAB
29.	DOM	KOLEJOWA 2	XIX W. 2 C.W.	EW. ZAB
30.	REMIZA STRAŻY POŻARNEJ	KOLEJOWA 5	1910 OK.	EW. ZAB
31.	DOM	KOLEJOWA 7	XIX W. 2 POŁ.	EW. ZAB
32.	BUDYNEK GOSPODARCZY	KOLEJOWA 8	XIX W. POŁ.	EW. ZAB
33.	DOM	KOLEJOWA 10	XIX W. K.	EW. ZAB
34.	DOM	KOLEJOWA 11/DŁUGA	XX W. POCZ.	EW. ZAB
35.	ZAJAZD, OB. DOM MIESZKALNY	KOLEJOWA 32	XIX W. K.	EW. ZAB
36.	DOM	KOLEJOWA 34 (D. TEŻ NR 32)	XIX W. 2 POŁ.	EW. ZAB
37.	DOM	KONARSKIEGO 13	XX W. 20 L.	EW. ZAB
	ZESPÓŁ BUDYNKÓW SZKOŁY :			EW. ZAB
38.	SZKOŁA	KONARSKIEGO 63	XX W. 20 L.	EW. ZAB
39.	DOM NAUCZYCIELA		XX W. 20 L.	EW. ZAB
40.	BUDYNEK GOSPODARCZY I		XX W. 20 L.	EW. ZAB
41.	BUDYNEK GOSPODARCZY II		XX W. 20 L.	EW. ZAB
42.	DOM		KRAKOWSKA 27	XIX W. K.
43.	DOM	KRAKOWSKA 29	XIX W. K.	EW. ZAB
44.	DOM	KRZYŻOWA 8 (D. NR 6)	XIX W. 2 C.W.	EW. ZAB
45.	DOM	LIMANOWSKIEGO 3	XX W. POCZ.	EW. ZAB
46.	DOM	LIMANOWSKIEGO 5	XX W. POCZ.	EW. ZAB
47.	DOM	LIMANOWSKIEGO 9	XX W. POCZ.	EW. ZAB
48.	RATUSZ I TEREN W GRANICACH DZIAŁKI NR 100	PL. ŁOKIETKA 1	1824	1988. 03. 8 – A/681
49.	ZAJAZD, OB. DOM MIESZKALNY	PL. ŁOKIETKA 2	XIX W. POCZ.	EW. ZAB
50.	DOM MUROWANY	PL. ŁOKIETKA 3/ PRZESMYK	XIX W. 2 POŁ.	EW. ZAB
51.	DOM	PL. ŁOKIETKA 8/KILIŃSKIEGO 2	1797	EW. ZAB
52.	DOM	PL. ŁOKIETKA 9	XIX W. POCZ.	EW. ZAB
53.	DOM	PL. ŁOKIETKA 10	XIX W. POŁ.	EW. ZAB
54.	DOM	PL. ŁOKIETKA 11	XIX W. POŁ.	EW. ZAB
55.	DOM	PL. ŁOKIETKA 16	XIX W. POCZ.	EW. ZAB
56.	DOM	PL. ŁOKIETKA 17	XIX W. POŁ.	EW. ZAB

57.	DOM	PL. ŁOKIETKA 18	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
58.	DOM	PL. ŁOKIETKA 19	1918 PO	EW. ZAB
59.	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	MICKIEWICZA	1 POŁ. XX w.	EW. ZAB
60.	DOM	MICKIEWICZA 1	XX w. POCZ.	EW. ZAB
61.	DOM	MICKIEWICZA 18 (D. NR 14)	XX w. POCZ.	EW. ZAB
62.	DOM	MICKIEWICZA 17	XX w. 20 L.	EW. ZAB
63.	DOM	MICKIEWICZA 24	XX w. POCZ.	EW. ZAB
64.	DOM	MICKIEWICZA 25	XX w. POCZ.	EW. ZAB
65.	BUDYNEK GOSPODARCZY	MICKIEWICZA 25	XX w. POCZ.	EW. ZAB
66.	DOM	MICKIEWICZA 26	XX w. POCZ.	EW. ZAB
67.	DOM	MICKIEWICZA 51	XX w. POCZ.	EW. ZAB
68.	DOM	MICKIEWICZA 52	XX w. POCZ.	EW. ZAB
69.	DOM	MICKIEWICZA 55	XX w. POCZ.	EW. ZAB
70.	DOM	MICKIEWICZA 61	XX w. POCZ.	EW. ZAB
71.	DOM	MICKIEWICZA 63	XX w. POCZ.	EW. ZAB
72.	DOM	MICKIEWICZA 64	XX w. POCZ.	EW. ZAB
73.	DOM	NARUTOWICZA 1	XIX w. 1 ćw.	EW. ZAB
74.	DOM	NARUTOWICZA 3/ WIDOK 2	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
75.	DOM	NARUTOWICZA 5	XIX w. 1 ćw.	EW. ZAB
76.	ZAJAZD, OB. DOM	NARUTOWICZA 6 (D. NR 6/8/10)	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
77.	DOM	NARUTOWICZA 7	XX w. POŁ.	EW. ZAB
78.	DOM	NARUTOWICZA 9	XIX w. 1 ćw.	EW. ZAB
79.	DOM	NARUTOWICZA 11	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
80.	DOM	NARUTOWICZA 12	XIX w. 2 POŁ.	EW. ZAB
81.	DOM	NARUTOWICZA 13	XIX w. 3 ćw.	EW. ZAB
82.	DOM	NARUTOWICZA 14	XIX w. 3 ćw.	EW. ZAB
83.	DOM, OB. MIEJSKIE CENTRUM KULTURY	NARUTOWICZA 15	XIX w. K.	EW. ZAB
84.	DOM	NARUTOWICZA 17	XIX w. 1 ćw.	EW. ZAB
85.	DOM	NOWA 3	XX w. POCZ.	EW. ZAB
86.	DOM	NOWA 9	XX w. 20 L.	EW. ZAB

87.	DOM	OKRZEI 8		EW. ZAB
88.	DOM	PIASKOWA 1	XX w. POCZ.	EW. ZAB
89.	DOM	PRZESMYK 6	XIX w. 2 ćw.	EW. ZAB
90.	DOM	REYMONTA 1/3	XIX w. 2 ćw.	EW. ZAB
91.	D. JATKI, OB. BUDYNEK USŁUGOWY (DZ. NR 27, OB. 0003 M. BRZEŚĆ K.)	REYMONTA 2/KILIŃSKIEGO 1	XIX w. 2 POŁ.	EW. ZAB
92.	DOM	REYMONTA 10	XIX w.	EW. ZAB
93.	DOM	REYMONTA 12	XIX w. POCZ.	EW. ZAB
94.	DOM	REYMONTA 14/16	XIX w. POCZ.	EW. ZAB
95.	DOM	REYMONTA 20	XIX w. POCZ.	EW. ZAB
96.	DOM	REYMONTA 22/24	1850 OK.	EW. ZAB
97.	DOM	REYMONTA 23/25	XIX w. 1 POŁ.	EW. ZAB
98.	DOM I TEREN W GRANICACH DZIAŁKI NR 1	REYMONTA 26	XVIII w. k.	1988. 07. 6 – A/1022
99.	DOM	TARGOWA 3	XX w. POCZ.	EW. ZAB
100.	DOM	TARGOWA 8	POCZ. XX w.	EW. ZAB
101.	DOM	ŻEROMSKIEGO 4	XIX w. 3 ćw.	EW. ZAB
102.	DOM	ŻEROMSKIEGO 6	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
103.	DOM	ŻEROMSKIEGO 29	XIX w. POŁ.	EW. ZAB
104.	DOM	ŻEROMSKIEGO 30	XIX w. 3 ćw.	EW. ZAB
105.	HISTORYCZNY UKŁAD ARCHITEKTONICZNO – PRZESTRZENNY ZAŁOŻENIA FABRYCZNEGO CUKROWNI			EW. ZAB
	ZESPÓŁ BUDYNKÓW ADMINISTRACYJNO – USŁUGOWYCH CUKROWNI :			EW. ZAB
106.	PAŁACYK DYREKTORA CUKROWNI, OB. PRZEDSZKOLE	OKRZEI 1	1894	EW. ZAB
107.	BUDYNEK SZKOŁY, OCHRONKI I ŚWIETLICY	OKRZEI 4	1903	EW. ZAB
108.	BUDYNEK BIURA PLANTACJI	PRZEMYSŁOWA 1	1942	EW. ZAB
109.	ŁAŹNIA I PRALNIA	PRZEMYSŁOWA 1	1906	EW. ZAB
110.	BUDYNEK ZARZĄDU CUKROWNI	TRAUGUTTA 1	1914	EW. ZAB
111.	BUDYNEK KANTORU CUKROWNI, OB. MIESZKALNY	TRAUGUTTA 2	1895	EW. ZAB
112.	D. STOŁÓWKA	PRZEMYSŁOWA 1	1903, 1929	EW. ZAB
	ZESPÓŁ BUDYNKÓW PRODUKCYJNYCH CUKROWNI :			EW. ZAB
113.	BUDYNEK KRAJALNICY	PRZEMYSŁOWA 1	1898	EW. ZAB
114.	BUDYNEK WYTŁACZARNI I		1898	EW. ZAB
115.	BUDYNEK WYTŁACZARNI II		1936	EW. ZAB

116.	BUDYNEK WIROWNI I WIRNIKÓW		1939	EW. ZAB
117.	BUDYNEK GÓRY CUKROWEJ		1939	EW. ZAB
118.	TURBINOWNIA		1912	EW. ZAB
119.	MAGAZYN CUKRU		1935	EW. ZAB
120.	MAGAZYN WYSŁODKÓW SUSZONYCH		1923	EW. ZAB
121.	MAGAZYN PODRĘCZNY CUKRU		1915	EW. ZAB
122.	KOTŁOWNIA		1895	EW. ZAB
123.	KOMIN		1894	EW. ZAB
124.	PAROWOZOWNIA		1914	EW. ZAB
125.	WAGONOWNIA		1936	EW. ZAB
126.	WARSZTATY TECHNICZNE (CZĄŚĆ PAROWOZOWNI)		1914-1920	EW. ZAB
127.	BUDYNEK WAPIARNI I WAPNIAKA		1941	EW. ZAB
128.	LABORATORIUM		1936	EW. ZAB
129.	POMPOWIA		1927	EW. ZAB
130.	BUDYNEK WODOCIĄGU		1924	EW. ZAB
131.	MAGAZYN CUKRU I NASION	MICKIEWICZA 71	1902	EW. ZAB
132.	DROGA BRUKOWANA	OD UL. PRZEMYSŁOWEJ W KIERUNKU FALBORKA	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
	ZESPÓŁ BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I GOSPODARCZYCH PRACOWNIKÓW CUKROWNI :			EW. ZAB
133.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	OKRZEI 3	1903	EW. ZAB
134.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	OKRZEI 6	1934	EW. ZAB
135.	BUDYNEK GOSPODARZY PRACOWNIKÓW CUKROWNI	OKRZEI	POCZ. XX W.	EW. ZAB
136.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 4	1895 R.	EW. ZAB
137.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 8	1895	EW. ZAB
138.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 10	1895	EW. ZAB
139.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 12	1895	EW. ZAB
140.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 13	1900	EW. ZAB
141.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 15	1893	EW. ZAB
142.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 16	XIX W. K.	EW. ZAB
143.	OBORA	TRAUGUTTA 18	1900	EW. ZAB
144.	BUDYNEK UBIKACJI	TRAUGUTTA 18	1900	EW. ZAB

145.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 20	1924	EW. ZAB
146.	OBORA PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 20	1924	EW. ZAB
147.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 22	1924	EW. ZAB
148.	OBORA	TRAUGUTTA 22	1900	EW. ZAB
149.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 24	1924	EW. ZAB
150.	DOM PRACOWNIKÓW CUKROWNI	TRAUGUTTA 26	1928	EW. ZAB

WYKAZ ZABYTKÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE WIEJSKIM GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

LP.	MIJSCOWOŚĆ	OBIEKT	CZAS POWSTANIA	REJESTR ZABYTKÓW / EWIDENCJA ZABYTKÓW	
1.	ALEKSANDROWO	DOM NR 16, DZ. NR 108 OB. 0001 ALEKSANDROWO	1928	EW. ZAB	
2.	ALEKSANDROWO	KRZYŻ PRZYDROŻNY, DZ. NR 30/1 OB. 0001 ALEKSANDROWO	L. 20-TE XX W., REM.1980	EW. ZAB	
3.	BRZEZIE	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI PW. ŚW. JÓZEFA	1930-1936	EW. ZAB	
4.	BRZEZIE	KRZYŻ PRZY KOŚCIELE	PO 1950	EW. ZAB	
5.	BRZEZIE	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI	XIX W. K.	EW. ZAB	
		<u>ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWY :</u>			
6.	BRZEZIE	PAŁAC, OB. DOM DZIECKA	1873	1987. 11. 4 – A/1483	
7.		PARK PAŁACOWY	1889		
8.		OFICyna TZW. WILSONÓWKA	OK. 1890		
9.		OFICyna TZW. DWOREK	OK. 1880		
10.		STRÓŻÓWKA Z BRAMĄ	1873		
11.		D. DOM ZARZĄDU	1873		EW. ZAB
12.		TARTAK (D. STAJNIA I)	1905	EW. ZAB	
			<u>ZESPÓŁ FOLWARCZNY :</u>		EW. ZAB
13.			D. DOM BUCHALTERA	XIX W. K.	EW. ZAB
14.			DOM MIESZKALNY	XIX W. 4 ćw.	EW. ZAB
15.	BRZEZIE-DUBIELEWO	FIGURA PRZYDROŻNA ŚW. JÓZEFA Z DZIECIĄTKIEM	1891	EW. ZAB	
16.	BRZEZIE-DUBIELEWO	ALEJA LIPOWA		EW. ZAB	
17.	BRZEZIE - WIENIEC	ALEJA LIPOWA, KASZTANOWA		EW. ZAB	
18.	BRZEZIE	KRZYŻ PAMIĄTKOWY NAD JEZIOREM	4 ćw. XIX w.	EW. ZAB	

19.	BRZEZIE	KRZYŻ PRZYDROŻNY DREWNIANY, DZ. NR 62 OB. 0002 BRZEZIE	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB	
20.	DOBRA WOLA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ MB	1 w. XX w.	EW. ZAB	
21.	DOBRA WOLA	SZKOŁA WIEJSKA, OB. BUDYNEK MIESZKALNY	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
	DUBIELEWO	<u>ZESPÓŁ GORZELNI :</u>		EW. ZAB	
22.		GORZELNIA	1905	EW. ZAB	
23.		DOM ZARZĄDCY	1905	EW. ZAB	
24.		MAGAZYN SPIRYTUSU	1905	EW. ZAB	
25.		BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU ZARZĄDCY GORZELNI		EW. ZAB	
26.		DOM PRACOWNIKÓW GORZELNI	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
27.		SPICHLERZ Z FOLWARKU GORZELNI	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
28.		STODOŁA Z FOLWARKU GORZELNI	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
29.		BUDYNEK INWENTARSKI Z FOLWARKU GORZELNI	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
30.		OGRÓD PRZY DOMU ZARZĄDCY	1905	EW. ZAB	
31.		DUBIELEWO - POLÓWKA	DROGA BETONOWA Z TRYLINKI, DZ. NR 88 OB. 0002 BRZEZIE, 109 I 122 OB. 0001 ALEKSANDROWO, 29 I 41 OB. 0007 GUSTORZYN	L. 30-TE XX W.	EW. ZAB
32.	DUBIELEWO	KAPLICZKA Z FIGURĄ MB	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
33.	FALBOREK	PARK DWORSKI	XIX w. K.	EW. ZAB	
34.	FALBOREK	KAPLICZKA PRZYDROŻNA MB	XX w. POCZ.	EW. ZAB	
	FALBORZ	<u>ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWY :</u>		1986.03.5 – A/1495	
35.		PAŁAC	XIX w. POŁ.		
36.		PARK PAŁACOWY	XIX w. POŁ.		
			BUDYNKI INWENTARSKIE FOLWARCZNE – NIE ISTNIEJĄ	XIX w. K.	
37.			CZWORAK DWORSKI I - NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU	XIX w. POŁ.	
38.			CZWORAK DWORSKI II- NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU		
39.			CZWORAK DWORSKI III- NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU		
40.			CZWORAK DWORSKI IV- NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU		
41.			GARAŻ, OB. BUDYNEK MIESZKALNY - NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU	XIX w. K.	
42.			RZĄDCÓWKA - NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU	XIX w. K.	
43.		D. KUŹNIA FOLWARCZNA - NA OBSZARZE WPISU ZESPOŁU	XIX w. K.		
44.	FALBORZ	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	1879	EW. ZAB	
45.	FALBORZ PARCELE	DROGA BRUKOWANA	POCZ. XX W.	EW. ZAB	

46.	FALBORZ PARCELE	KAPLICZKA Z FIGURĄ MB	1948	EW. ZAB
47.	FALBORZ PARCELE	KAPLICZKA Z OBRAZEM MB	XIX w. k.	EW. ZAB
		ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWY :		EW. ZAB
48.	GUSTORZYN	DWÓR	1918	EW. ZAB
49.		OFICyna DWORSKA	XX w. POCZ	EW. ZAB
50.	GUSTORZYN	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ MATKI BOŻEJ	1928	EW. ZAB
51.	GUSTORZYN	DOM NR 4	k. XIX w.	EW. ZAB
52.	GUŻLIN	DOM NR 18	L. 30-TE XX W.	EW. ZAB
53.	GUŻLIN	DOM NR 19	L. 30-TE XX W.	EW. ZAB
54.	GUŻLIN	KAPLICZKA Z FIGURĄ MB (NR 47)	1948	EW. ZAB
55.	GUŻLIN	KRZYŻ PRZYDROŻNY (NR 19)	1 POŁ. XX W.	EW. ZAB
56.	GUŻLIN	KRZYŻ PRZYDROŻNY (NR 92)	2 POŁ. XX W.	EW. ZAB
57.	JĄDROWICE	CZWORAK	XX w. POCZ.	EW. ZAB
58.	JARANÓWEK	D. SZKOŁA, OB. DOM NR 1, DZ. NR 80/1 OB. 0009 JARANÓWEK	L. 30-TE XX W.	EW. ZAB
59.	JARANÓWEK	KAPLICZKA PRZYDROŻNA, OBOK NR 1, DZ. NR 81 OB. 0009 JARANÓWEK	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
60.	KĄTY	D. SZKOŁA, OB. DOM	1907	EW. ZAB
61.	KĄTY	KRZYŻ PRZYDROŻNY	L. 20-TE XX W., 1946, 2000	EW. ZAB
62.	KĄKOWA WOLA	D. SZKOŁA, OB. DOM MIESZKALNY NR 16	XX w. POCZ.	EW. ZAB
63.	KĄKOWA WOLA PARCELE	KAPLICZKA PRZYDROŻNA, OBOK NR 33, DZ. NR 102 OB. 0011 KĄKOWA WOLA	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
64.	KLEMENTYNOWO	KRZYŻ PRZYDROŻNY, DZ. NR 52/2 OB. 0028 WITOLDOWO	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
65.	KUCZYNA	POZOSTAŁOŚCI PARKU DWORSKIEGO	XX w. POCZ.	EW. ZAB
66.	KUCZYNA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ MB	XX w. POCZ.	EW. ZAB
67.	LIPINY	OBORA Z ZESPOŁU FOLWARKU	POCZ. XX W.	EW. ZAB
68.	LIPINY	OGRODZENIE FOLWARKU ZE SŁUPAMI BRAMNYMI	POCZ. XX W.	EW. ZAB
69.	LIPINY	DROGA BITA DO FOLWARKU	POCZ. XX W.	EW. ZAB
70.	LIPINY	BUDYNEK LEŚNICZÓWKI	XIX w. k.	EW. ZAB
71.	LIPINY	DOM PRACOWNIKÓW LEŚNYCH NR 2	POCZ. XX W.	EW. ZAB
72.	LIPINY	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY LEŚNICZÓWCE	POCZ. XX W.	EW. ZAB
73.	LIPINY	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	L. 40-TE I L. 90-TE XX W	EW. ZAB
74.	LIPINY	KAPLICZKA PRZYDROŻNA NA DRZEWIE	POCZ. XX W.	EW. ZAB

75.	LIPINY	KAPLICZKA PRZYDROŻNA NA DRZEWIE	L.60-TE XX W.	EW. ZAB
76.	MACHNACZ	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	PO 1946, REMONT PO 2000	EW. ZAB
77.	MAZURY	LEŚNICZÓWKA	OK. 1920	EW. ZAB
	MIECHOWICE	ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWY :		1987. 11. 4 – A/1482
		DWORU RUINA NIE ISTNIEJE	XIX w. k.	
78.		PARK DWORSKI	XIX w. poł.	
		OBORA NIE ISTNIEJE	XIX w. k.	
79.		SPICHLERZ DWORSKI	XIX w. k.	
80.		STAJNIA DWORSKA	1928	
81.	MIECHOWICE	KRZYŻ PRZYDROŻNY I KAPLICZKA NA DRZEWIE	K. XIX w.	EW. ZAB
82.	NOWY MŁYN	KAPLICZKA PRZYDROŻNA, DZ. 48 OB. 0025 STARY BRZEŚĆ KOLONIA	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
83.	NOWY MŁYN	MŁYN WODNY, OB. ELEKTRYCZNY	1901	EW. ZAB
84.	NOWY MŁYN	DOM MŁYNARZA	XIX/XX w.	EW. ZAB
85.	NOWA WOLICA	DOM Z BRAMĄ WJAZDOWĄ NR 17	1 ćw. XX w.	EW. ZAB
86.	PIKUTKOWO	LINIA KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ	1907-1908	EW. ZAB
87.	PIKUTKOWO	DOM NR 1 (DZ. NR 147/6)	POCZ. XX w.	EW. ZAB
88.	PIKUTKOWO	KRZYŻ PRZYDROŻNY PRZY POSESJI 1A	1 poł. XX w.	EW. ZAB
89.	PIKUTKOWO	ZAGRODA NR 4A : (DZ. NR 260)		EW. ZAB
90.		DOM	1922	EW. ZAB
91.		OBORA	1918	EW. ZAB
92.		STODOŁA	1909	EW. ZAB
93.	PIKUTKOWO	DOM NR 6	POCZ. XX w.	EW. ZAB
94.		BRAMA WJAZDOWA PRZY DOMU NR 6	POCZ. XX w.	
95.	PIKUTKOWO	DOM NR 16 (DZ. NR 62)		EW. ZAB
96.	PIKUTKOWO	DOM NR 17 (DZ. NR 174/2)		EW. ZAB
	PIKUTKOWO	ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWY : (DZ. NR 33/2)		EW. ZAB
97.		DWÓR, OB. DOM 19	1900 ok.	EW. ZAB
98.		FIGURA PRZYDROŻNA MB	POCZ. XX w.	EW. ZAB
99.		STARODRZEW - POZOSTAŁOŚCI PARKU		EW. ZAB
100.	PIKUTKOWO	D. FOLWARK ZESPOŁU DWORSKO - PARKOWEGO NR 21 (DZ. NR 31/1):		EW. ZAB

101.		DOM	OK. 1900	EW. ZAB	
102.		SPICHLERZ	OK. 1900	EW. ZAB	
103.		OGRODZENIE	OK. 1900	EW. ZAB	
104.	PIKUTKOWO	DOM NR 22 (DZ. NR 180/7)	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
105.	PIKUTKOWO	DOM I SKLEP NR 23 (DZ. NR 25/1)	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
106.	PIKUTKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY NR 23	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
107.	PIKUTKOWO	DOM NR 26 (DZ. NR 10/2)	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
108.	PIKUTKOWO	DOM NR 31 (DZ. NR 139/5)	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
109.	PIKUTKOWO	DOM NR 33 (DZ. NR 130/5)	POCZ. XX W.	EW. ZAB	
		<u>ZESPÓŁ DWORKO – PARKOWY :</u>		EW. ZAB	
110.	POLÓWKA	DWÓR	XX W. POCZ.	EW. ZAB	
111.		BUDYNEK GOSPODARCZY	XX W. POCZ.	EW. ZAB	
112.		CZWORAK	XX W. POCZ.	EW. ZAB	
113.		KRZYŻ PRZYDROŻNY DREWNIANY	XX W. POCZ.	EW. ZAB	
114.	POLÓWKA	FIGURA PRZYDROŻNA MB	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB	
		<u>ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWY :</u>		1987. 10. 12- A/1211	
115.	POPOWICZKI	PAŁAC	1880 OK.		
116.		PARK PAŁACOWY	XX W. POCZ.		
117.		SPICHLERZ	XIX W. K.		EW. ZAB
118.		BUDYNEK INWENTARSKI	XIX W. K.		EW. ZAB
119.		BRAMA WJAZDOWA I OGRODZENIE – POZOSTAŁOŚCI	XIX W. K.		EW. ZAB
120.		POPOWICZKI	KAPLICZKA Z FIGURĄ MB	POCZ. XX W.	EW. ZAB
121.	POPOWICZKI	KRZYŻ BETONOWY NA POSTUMENCIE	XX W. 1 POŁ.	EW. ZAB	
122.	REDECZ KRUKOWY	FIGURA PRZYDROŻNA MB	L. 20-TE XX W., REMONT 2010	EW. ZAB	
123.	REDECZ KRUKOWY	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	L. 20-TE XX W., REMONT 2010	EW. ZAB	
124.	RZADKA WOLA PARCELE	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	L. 20-TE XX W., REMONT 2010	EW. ZAB	
125.	RZADKA WOLA	KRZYŻ PRZYDROŻNY METALOWY NA GŁAZIE KAMIENNYM	1896	EW. ZAB	
126.	SŁONE	KRZYŻ PRZYDROŻNY	1938, REMONT PO 1980	EW. ZAB	
127.	SŁONE	KRZYŻ PRZYDROŻNY	L. 30-TE XX W., REMONT PO 1970	EW. ZAB	
128.	SOKOŁOWO	PARK PODWORSKI	XIX W. 1 POŁ.	1987. 11. 04- A/1206	

		<u>ZESPÓŁ FOLWARCZNY :</u>		EW. ZAB
129.	SOKOŁOWO	BUDYNEK PRACOWNIKÓW	XIX W. K.	EW. ZAB
130.		BUDYNEK PRACOWNIKÓW	XIX W. K.	EW. ZAB
131.		BUDYNEK PRACOWNIKÓW	XIX W. K.	EW. ZAB
132.	SOKOŁOWO	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE		1988. 12. 30 – 268/A
133.	SOKOŁOWO	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2 POŁ. XX W.	EW. ZAB
134.	SOKOŁOWO PARCELE	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2 POŁ. XX W.	EW. ZAB
135.	SOKOŁOWO PARCELE	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ MB	XX W. POCZ.	EW. ZAB
136.	SOKOŁOWO PARCELE	KRZYŻ PRZYDROŻNY	2 POŁ. XX W.	EW. ZAB
137.	SOKOŁOWO – PARCELE- SOKOŁOWO	DROGA BITA (GOŚCINIEC)	XX W. POCZ.	EW. ZAB
138.	STARY BRZEŚĆ	DOM NR 25 (DZ. NR 37/2)	L. 20-TE XX W.	EW. ZAB
139.	STARY BRZEŚĆ	D. CZWORAK, OB. DOM NR 29 (DZ. NR 8/2) I NR 29A (DZ. NR 8/1)	XX W. POCZ.	EW. ZAB
140.	STARY BRZEŚĆ	D. KARCZMA, OB. DOM NR 30/1 (DZ. NR 4/21)	XX W. POCZ.	EW. ZAB
141.	STARY BRZEŚĆ	KRZYŻ PRZYDROŻNY (DZ. NR 16)	PO 1930	EW. ZAB
142.	STARY BRZEŚĆ	DWÓR, OB. POSTERUNEK POLICJI, NR 23 (DZ. NR 48/2)	1925 OK.	EW. ZAB
143.	STARY BRZEŚĆ	BUDYNEK MŁYNA ELEKTRYCZNEGO (DZ. NR 47/2)	L. 30-TE XX W.	EW. ZAB
		<u>ZESPÓŁ BUDYNKÓW SZKOŁY ROLNICZEJ :</u>		
144.		SZKOŁA, NR 1	1920-1925	
145.		DOM NAUCZYCIELA, NR 4	1920-1925	
146.		DOM MIESZKALNY, NR 14 D ?	1920-1925	
147.		WARSZTAT, NR 14	1920-1925	
148.	STARY BRZEŚĆ	CHLEWNIA, NR 14	1920-1925	
149.		SPICHLERZ, NR 14	1920-1925	
150.		STODOŁA, NR 14	1920-1925	
151.		OGRODZENIE ZESPOŁU SZKOŁY I TEREN W GRANICACH DZIAŁEK : 83/3, 83/4	1920-1925	
152.		REMIZA STRAŻACKA OB. SKLEP, NR 14	1920-1925	EW. ZAB
153.		ZIELEŃ TOWARZYSZĄCA		EW. ZAB
	WIENIEC	<u>ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWY :</u>		1993. 05. 5 – A/1023
154.		PAŁAC KRONENBERGÓW	1890	

155.		OFICYNA - PAŁAC MIĄCZYŃSKICH TZW. STARY DWÓR	XIX w. 2 ćw.	
156.		PARK PAŁACOWY	XIX w. 1 poł.	
157.		BRAMA - KORDEGARDA WJAZDOWA Z OGRODZENIEM	1890	
158.		OWCZARNIA Z ZESPOŁU FOLWARKU PAŁACU	1826	
159.		SPICHLERZ Z ZESPOŁU FOLWARKU PAŁACU	XIX w. 2 poł.	
160.		STODOŁA Z ZESPOŁU FOLWARKU PAŁACU	1847	
161.		TEREN W GRANICACH OKREŚLONYCH W ZAŁĄCZNIKU DO DECYZJI		
162.		OBORA Z ZESPOŁU FOLWARKU PAŁACU		EW. ZAB
163.		OFICYNA, OB. DOM 85	XIX w. 3 ćw.	EW. ZAB
164.		BUDYNEK ADMINISTRACYJNY, OB. BUDYNEK MIESZKALNY, UL. PARKOWA 37	XIX w. poł.	EW. ZAB
165.		CZWORAK, OB. DOM, UL. PARKOWA NR 24	XIX w. poł.	EW. ZAB
166.		DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZYNYCH TZW. "CZERWONE PIEKŁO", OB. DOM, UL. PARKOWA NR 52	XIX w. k.	EW. ZAB
167.		KUŹNIA, OB. SKLEP, UL. PARKOWA 25	XIX w. poł.	EW. ZAB
168.		ŁĄŻNIA, OB. PIECZARKARNIA, UL. AKACJOWA 1	XIX w. poł.	EW. ZAB
169.		MOST DROGOWY FOLWARCZYNY	1877	EW. ZAB
170.	WIENIEC	<u>CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI</u> (NAGROBKI HISTORYCZNE, STARODRZEW)	XIX w. k.	EW. ZAB
171.		KAPLICA CMENTARNA	1875	EW. ZAB
172.	WIENIEC	PLEBANIA PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM RZYMSKOKATOLICKIM	1900 OK.	EW. ZAB
173.	WIENIEC	DOM, UL. PARKOWA 56	k. XIX w.	EW. ZAB
174.	WIENIEC	DOM, UL. PARKOWA 58A	XIX/XX w.	EW. ZAB
175.	WIENIEC	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	L. 20-TE XX w., REMONT PO 1946	EW. ZAB
176.	WIENIEC LIPINY	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z KRZYŻEM	L. 20-TE XX w.	EW. ZAB
177.	WIENIEC ZALESIE	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2 poł. XX w.	EW. ZAB
178.	WIENIEC ZDRÓJ	PARK ZDROJOWY – SANATORYJNY	1923-1927	1997. 03. 04– A/1466
179.	WOLICA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	L. 20-TE XX w.	EW. ZAB
180.	WITOLDOWO	KRZYŻ PRZYDROŻNY I	L. 20-TE XX w., REMONT PO 1980	EW. ZAB
181.	WITOLDOWO	KRZYŻ PRZYDROŻNY II	L. 20-TE XX w., REMONT PO 1980	EW. ZAB

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI

Lp	miejsowość	nr stan	nr AZP	nr na AZP	funkcja	kultura	bliższa chronologia
1	Witoldowo	1	46-46	44	ślad osadnictwa		epoka kamienia
					osada		wczesne średniowiecze faza E-F
					osada		późne średniowiecze
					ślad osadnictwa		nowożytny
2	Witoldowo	2	46-46	45	ślad osadnictwa		epoka kamienia
					ślad osadnictwa		późne średniowiecze
					ślad osadnictwa		nowożytny
3	Aleksandrowo	1	47-46	1	osada	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					ślad osadnictwa		nowożytny XVII w.
4	Aleksandrowo	2	47-46	2	ślad osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
5	Aleksandrowo	3	47-46	3	ślad osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
					ślad osadnictwa		IV okres epoki brązu
					ślad osadnictwa	k. łużycka	halsztat D
					ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.
6	Aleksandrowo	4	47-46	4	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. przeworska	OR
7	Brzezie	1	47-46	5	ślad osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					osada		wczesne średniowiecze
					osada		późne średniowiecze
					ślad osadnictwa		nowożytny
8	Brzezie	2	47-46	6	osada		wczesne średniowiecze faza E-F
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
9	Dobre Wola	1	47-46	7	osada	k. łużycka	halsztat D
					osada	k. przeworska	OR
10	Dobre Wola	2	47-46	8	ślad osadnictwa	k. łużycka	halsztat D
11	Dubielewo	1	47-46	9	ślad osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. łużycka	halsztat
12	Dubielewo	2	47-46	10	ślad osadnictwa		nowożytny XIX-XX w.
					ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
13	Dubielewo	3	47-46	11	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
14	Dubielewo	4	47-46	12	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
15	Dubielewo	5	47-46	13	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	halsztat D
					ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.

16	Dubielewo	6	47-46	14	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	halsztat
17	Dubielewo	7	47-46	15	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					ślad osadnictwa	k. łużycka	V okres epoki brązu
					ślad osadnictwa	k. przeworska	OR
18	Dziadowo	4	47-46	16	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					ślad osadnictwa	k. przeworska	wczesny okres rzymski
					ślad osadnictwa		wczesne średniowiecze XI w.
19	Dziadowo	5	47-46	17	ślad osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
20	Formoza	1	47-46	18	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
21	Formoza	2	47-46	19	ślad osadnictwa		późny okres lateński
22	Gustorzyn	5	47-46	20	ślad osadnictwa	k. łużycka	halsztat D
					ślad osadnictwa	k. przeworska	OR
23	Wieniec	1	47-46	20	osada	k. iwieńska	I okres epoki brązu
					ślad osadnictwa	k. przeworska	OR
24	Gustorzyn	6	47-46	21	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
25	Gustorzyn	7	47-46	22	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
26	Gustorzyn	8	47-46	23	ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
27	Gustorzyn	9	47-46	24	osada/cmentarzysko	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada/cmentarzysko	k. łużycka	III okres epoki brązu
					osada/cmentarzysko	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					osada/cmentarzysko	k. łużycka	halsztat C
					osada/cmentarzysko	k. łużycka	halsztat D
					ślad osadnictwa	k. przeworska	późny okres lateński
28	Jaranówek Nowy	1	47-46	29	osada	k. przeworska	wczesny okres rzymski
					ślad osadnictwa		OR
29	Jaranówek Nowy	2	47-46	30	ślad osadnictwa		nowożytny XVII w.
					osada	k. łużycka	halsztat D
30	Jaranówek Stary	1	47-46	31	ślad osadnictwa		nowożytny XVII-XVIII w.
					osada	k. łużycka	halsztat
31	Jaranówek Stary	2	47-46	32	ślad osadnictwa		nowożytny XVII w.
					ślad osadnictwa	k. łużycka	halsztat D
32	Klementynowo	1	47-46	33	ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.
					ślad osadnictwa		późne średniowiecze XV-XVI w.
33	Klementynowo	2	47-46	34	ślad osadnictwa		nowożytny XVII-XVIII w.
					ślad osadnictwa	k. łużycka	halsztat
34	Klementynowo	3	47-46	35	ślad osadnictwa		nowożytny XVI-XVII w.
35	Klementynowo	4	47-46	36	ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.
					ślad osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
36	Klementynowo	5	47-46	37	ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.
					ślad osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
37	Klementynowo	6	47-46	38	ślad osadnictwa		nowożytny XVIII w.
38	Lipiny	1	47-46	44	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu

					śląd osadnictwa	k. łużycka	halsztat D
					śląd osadnictwa	k. przeworska	późny okres lateński
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
39	Lipiny	2	47-46	45	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		nowożytny XVII w.
40	Lipiny	3	47-46	46	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
					śląd osadnictwa	?	halsztat D
41	Lipiny	4	47-46	47	śląd osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
42	Dubielewo	10	47-46	48	osada	k. pucharów lejkwatych	faza IV-V
					osada	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
					śląd osadnictwa		nowożytny
43	Wieniec	4	47-46	49	osada	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
44	Wieniec	5	47-46	50	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
45	Wieniec	6	47-46	51	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. przeworska	OR
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XIII w.
46	Wieniec	7	47-46	52	śląd osadnictwa		halsztat D
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
47	Wieniec	8	47-46	53	śląd osadnictwa		halsztat D
					śląd osadnictwa		nowożytny XVI-XVII w.
48	Wieniec	9	47-46	54	śląd osadnictwa	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
49	Wiluś	1	47-46	55	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
50	Brzezie	3	47-46	59	osada		wczesne średniowiecze
51	Brzezie	5	47-46	61	osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
52	Brzezie	6	47-46	62	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
53	Brzezie	7	47-46	63	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
54	Brzezie	8	47-46	64	osada		późne średniowiecze
55	Brzezie	9	47-46	65	obozowisko	k. pucharów lejkwatych	
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
56	Brzezie	10	47-46	66	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
57	Brzezie	11	47-46	67	osada		późne średniowiecze

					obozowisko	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
58	Dubielewo	8	47-46	68	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
					osada		wczesne średniowiecze
59	Dubielewo	9	47-46	69	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa		neolit
					śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					śląd osadnictwa	k. późnej ceramiki wstęgowej	
					śląd osadnictwa		I okres epoki brązu
					śląd osadnictwa	k. przeworska	
					osada		wczesne średniowiecze
60	Wieniec	10	47-46	70	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					osada		I okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	
					osada		wczesne średniowiecze
61	Dubielewo	11	47-46	71	osada		nowożytny
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada	k. pucharów lejkowatych	
					osada	k. amfor kulistych	
					osada		I okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
62	Wieniec	11	47-46	72	osada		nowożytny
63	Wieniec	12	47-46	73	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada		późne średniowiecze
64	Wieniec	13	47-46	74	osada		nowożytny
					osada		późne średniowiecze
65	Wieniec	14	47-46	75	osada		nowożytny
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
					osada		wczesne średniowiecze
					osada		późne średniowiecze
66	Wieniec	15	47-46	76	osada		nowożytny
					śląd osadnictwa		neolit
67	Wieniec	16	47-46	77	śląd osadnictwa	k. łużycka	
68	Wieniec	17	47-46	78	?	?	?
69	Wieniec	18	47-46	79	śląd osadnictwa		epoka kamienia

					osada		wczesne średniowiecze faza D-E
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
70	Dziadowo	2	47-47	1	osada		nowożytny XVI-XVII w.
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze XI- XII w.
					osada		nowożytny XVI-XVII w.
71	Dziadowo	3	47-47	2	osada	?	?
72	Dziadowo	4	47-47	3	śląd osadnictwa	?	OR
73	Machnacz	1	47-47	4	osada		nowożytny XVII-XVIII w.
74	Machnacz	2	47-47	5	osada		nowożytny XVII w.
75	Machnacz	3	47-47	6	osada		nowożytny XVI-XVII w.
					osada		nowożytny XVI-XVIII w.
76	Machnacz	4	47-47	7	śląd osadnictwa		OR
					śląd osadnictwa		OR
77	Machnacz	5	47-47	8	śląd osadnictwa		nowożytny XVI-XVII w.
78	Dziadowo	1	47-47	20	cmentarzysko ciałopalne	k. łużycka	IV-V okres epoki brązu
79	Borucinek	1	48-45	1	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					osada	grupa brzesko kujawska k. lendzielskiej	neolit
					osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
					osada	k. amfor kulistych	neolit
					śląd osadnictwa		wczesna epoka brązu
					osada	k. łużycka	Ha-La
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
80	Ostłonki	1	48-45	47	osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
					śląd osadnictwa		wczesna epoka brązu
81	Miechowice	2	48-45	48	osada	k. przeworska	środkowy okres lateński
82	Miechowice	3	48-45	49	osada	k. przeworska	późny okres lateński
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
83	Miechowice	4	48-45	50	osada		II-III okres wczesne średniowiecze
84	Miechowice	5	48-45	51	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
85	Miechowice	6	48-45	52	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
86	Hulanka	1	48-45	53	śląd osadnictwa		neolit/epoka brązu
87	Jądrowice	1	48-45	54	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
88	Miechowice	1	48-45	55	skarb	k. trzciniecka	II-III okres epoki brązu
89	Miechowice	3	48-46	1	osada	k. łużycka	V okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		epoka kamienia
90	Falborz	3	48-46	2	osada	k. przeworska	OR
					śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	neolit
91	Falborz	4	48-46	3	osada	k. łużycka	III-IV okres epoki brązu

					śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	neolit
92	Wolica Nowa	1	48-46	4	osada	k. pucharów lejkwatych	faza pikutkowska
93	Wolica Nowa	1A	48-46	5	osada	k. pucharów lejkwatych	
94	Gustorzyn	2	48-46	6	osada	k. przeworska	OR
95	Gustorzyn	1A	48-46	7	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	
					śląd osadnictwa	k. trzciniecka	II okres epoki brązu
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
96	Gustorzyn	1B	48-46	8	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
					osada	k. przeworska	OR
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
97	Gustorzyn	1	48-46	9	osada	k. lendzielska	neolit
					osada	k. pucharów lejkwatych	faza wiórecka
					cmentarzysko	k. amfor kulistych	neolit
					cmentarzysko	k. trzciniecka	I-II okres epoki brązu
					cmentarzysko	k. grobów kloszowych	wczesny okres lateński
					osada	k. przeworska	środkowy okres lateński
					osada		I okres wczesne średniowiecze
98	Gustorzyn	3	48-46	10	śląd osadnictwa	k. trzciniecka	II okres epoki brązu
					osada		II okres wczesne średniowiecze
99	Nowy Młyn	1	48-46	11	osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
100	Nowy Młyn	1A	48-46	12	osada	k. łużycka	III-IV okres epoki brązu
					osada	k. przeworska	późny okres lateński
101	Nowy Młyn	2	48-46	13	osada	k. ceramiki sznurowej	neolit/epoka brązu
					osada	k. łużycka	V okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
102	Nowy Młyn	3	48-46	14	osada	k. łużycka	V okres epoki brązu
103	Gustorzyn	4	48-46	15	osada	k. przeworska	OR
104	Nowy Młyn	7	48-46	16	cmentarzysko		wczesne średniowiecze XI w.
105	Nowy Młyn	4	48-46	17	osada	k. łużycka	V okres epoki brązu
106	Wieniec	3	48-46	18	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	neolit
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
107	Wieniec	2	48-46	19	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
108	Wieniec	1	48-46	20			
109	Nowy Młyn	5	48-46	21	śląd osadnictwa	k. ceramiki sznurowej	neolit/epoka brązu
					osada	k. przeworska	OR
					osada		późne średniowiecze XIV w.
110	Nowy Młyn	5A	48-46	22	osada	k. ceramiki	neolit/epoka brązu

						sznurowej	
					osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
111	Kąty	1	48-46	23	osada		późne średniowiecze XIV w.
112	Kąty	2	48-46	24	osada	k. przeworska	OR
					osada		późne średniowiecze XIV w.
113	Kąty	3	48-46	25	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
					osada	k. przeworska	OR
					osada		późne średniowiecze XIV w.
114	Kąty	3A	48-46	26	osada	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. przeworska	OR
115	Nowy Młyn	6	48-46	27	osada	k. pucharów lejkwatych	faza wiórecka
116	Piaski	2	48-46	28	osada	k. iwieńska-trzcieniecka	I-II okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	V okres epoki brązu/halsztat C
117	Piaski	1	48-46	29	osada	k. przeworska	środkowy okres lateński
118	Stary Brześć	13	48-46	30	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
119	Kąty	4	48-46	31	osada	k. pucharów lejkwatych	faza lubońska
					osada	k. przeworska	OR
					osada		późne średniowiecze XIV w.
120	Stary Brześć	19	48-46	32	cmmentarzysko	k. przeworska	młodszy okres rzymski
121	Stary Brześć	17	48-46	33	osada	k. przeworska	OR
122	Stary Brześć	18	48-46	34	osada	k. przeworska	OR
123	Stary Brześć	4	48-46	35	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	neolit
					osada	k. amfor kulistych	neolit
					śląd osadnictwa	k. ceramiki sznurowej	neolit/epoka brązu
					śląd osadnictwa	k. trzcieniecka	II okres epoki brązu
					osada	k. łużycka	halsztat D
					cmmentarzysko		wczesne średniowiecze
					osada		późne średniowiecze XIV w.
124	Stary Brześć	14	48-46	36	osada	k. przeworska	późny okres lateński
					osada		późne średniowiecze XIV w.
125	Stary Brześć	12	48-46	37	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
					śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. grobów kloszowych	wczesny okres lateński
					osada	k. przeworska	OR
126	Stary Brześć	1	48-46	38	osada	k. amfor kulistych	
127	Pikutkowo	5b	48-46	39	cmmentarzysko	k. amfor kulistych	
128	Pikutkowo	5a	48-46	40	cmmentarzysko	k. amfor kulistych	

129	Stary Brześć	15	48-46	41	osada	k. przeworska	OR
130	Stary Brześć	16	48-46	42	osada	k. trzciniecka	II okres epoki brązu
131	Pikutkowo	8	48-46	43	osada	k. przeworska	OR
132	Pikutkowo	9	48-46	44	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada	k. przeworska	okres lateński
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
133	Brześć Kujawski	24	48-46	45	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. przeworska	OR
134	Brześć Kujawski	19	48-46	46	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	
135	Brześć Kujawski	10	48-46	47	osada	k. lendzielska	
136	Brześć Kujawski	3	48-46	48	osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					cmmentarzysko	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. lendzielska	
					cmmentarzysko	k. lendzielska	
					osada	k. amfor kulistych	
					cmmentarzysko	k. amfor kulistych	
					osada	k. grobów kloszowych	wczesny okres lateński
					osada	k. przeworska	okres lateński
					osada		późne średniowiecze XIV w.
137	Brześć Kujawski	4	48-46	49	osada	krąg kultur tylczakowych	schyłkowy paleolit
					osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. lendzielska	
					cmmentarzysko	k. lendzielska	
					osada	k. amfor kulistych	
					cmmentarzysko	k. amfor kulistych	
					osada	k. pucharów lejkwatych	
					cmmentarzysko	k. pucharów lejkwatych	
					osada	k. ceramiki sznurowej	
					osada	k. trzciniecka	
					osada	k. grobów kloszowych	wczesny okres lateński
					osada	k. przeworska	późny okres lateński-okres wpływów rzymskich
					osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze VI-XIV w.
138	Brześć Kujawski	5	48-46	50	osada	k. komornicka	mezololit
					osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. lendzielska	
					cmmentarzysko	k. lendzielska	
					osada	k. pucharów lejkwatych	

					osada	k. amfor kulistych	
					osada	k. ceramiki sznurowej	
					osada	k. grobów kloszowych	
					cmentarzysko	k. grobów kloszowych	
					osada	k. przeworska	późny okres lateński-okres wpływów rzymskich
					cmentarzysko		II okres wczesne średniowiecze
139	Brześć Kujawski	2	48-46	51	osada	k. amfor kulistych	
					osada	k. przeworska	
140	Brześć Kujawski	25	48-46	52	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkatych	
141	Brześć Kujawski	8	48-46	53	osada		epoka kamienia
					osada	k. przeworska	OR
					osada		III okres wczesne średniowiecze
142	Brześć Kujawski	17	48-46	54	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	
					śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV w.
143	Falborek	1	48-46	55	osada		późne średniowiecze XIV w.
144	Brześć Kujawski	7	48-46	56	śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkatych	
145	Falborz	1	48-46	57	osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. lendzielska	
					osada	k. amfor kulistych	
					osada	k. iwieńska	wczesna epoka brązu
					osada	k. łużycka	V okres epoki brązu
					cmentarzysko		wczesne średniowiecze
146	Falborz	2	48-46	58	osada	k. przeworska	OR
147	Falborz	5	48-46	59	osada	k. przeworska	OR
148	Falborz	6	48-46	60	śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
					osada		późne średniowiecze XIV w.
149	Kuczyna	1	48-46	61	osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					osada	k. lendzielska	
					megalit	k. amfor kulistych	
150	Miechowice	1	48-46	62	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkatych	faza pikutkowska
151	Falborz	7	48-46	63	osada	k. przeworska	OR
152	Miechowice	2	48-46	64	osada	k. przeworska	okres lateński
153	Brześć Kujawski	13	48-46	65	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkatych	
					osada	k. łużycka	IV okres epoki brązu
					osada	k. przeworska	OR

154	Brześć Kujawski	36	48-46	66	miasto lokacyjne		XIV-XIX w.
					śląd osadnictwa	k. łużycka	III-IV okres epoki brązu
155	Machnacz	6	48-47	1	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. łużycka	IV-V okres epoki brązu
156	Machnacz	7	48-47	2	osada		średniowiecze
157	Machnacz	8	48-47	3	śląd osadnictwa		nowożytny
158	Marianki	1	48-47	4	śląd osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
159	Marianki	2	48-47	5	osada	k. łużycka	IV-V okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		halsztat
160	Słone	1	48-47	6	śląd osadnictwa		nowożytny XVI-XVII w.
161	Słone	2	48-47	7	śląd osadnictwa		halsztat
					śląd osadnictwa		halsztat
162	Pikutkowo	10	48-47	10	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. przeworska	OR
163	Pikutkowo	11	48-47	11	osada		Późne średniowiecze/ nowożytny XIV-XVI w.
164	Pikutkowo	12	48-47	12	śląd osadnictwa		halsztat
					śląd osadnictwa		halsztat
165	Pikutkowo	13	48-47	13	śląd osadnictwa		nowożytny
166	Pikutkowo	14	48-47	14	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa		III okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		późny okres rzymski
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
167	Pikutkowo	15	48-47	15	śląd osadnictwa		nowożytny
168	Pikutkowo	16	48-47	16	śląd osadnictwa		nowożytny XVI-XVII w.
169	Pikutkowo	17	48-47	17	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa		halsztat
170	Pikutkowo	18	48-47	18	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa		halsztat
					osada		późne średniowiecze
171	Pikutkowo	19	48-47	19	śląd osadnictwa		nowożytny
172	Pikutkowo	20	48-47	20	śląd osadnictwa	k. łużycka	epoka brązu
173	Pikutkowo	21	48-47	21	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
174	Pikutkowo	22	48-47	22	śląd osadnictwa		nowożytny
					śląd osadnictwa	k. łużycka	IV-V okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		średniowiecze
175	Poowiczki	1	48-47	23	śląd osadnictwa		nowożytny
176	Przyborowo	1	48-47	25	śląd osadnictwa		nowożytny
					osada	k. pucharów lejkowatych	faza wiórecka
					cmentarzysko	k. ceramiki sznurowej	
					śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	
					śląd osadnictwa	k. ceramiki wstęgowej	
177	Pikutkowo	6	48-47	26	śląd osadnictwa	k. łużycka	

					śląd osadnictwa	k. wenedzka	
					śląd osadnictwa	k. prapolska	
178	Machnacz	9	48-47	27	osada		wczesne średniowiecze
					osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze faza E
179	Machnacz	11	48-47	29	osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
180	Machnacz	12	48-47	30	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
181	Machnacz	13	48-47	31	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
					osada	k. pucharów lejkowatych	
182	Machnacz	14	48-47	32	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
183	Machnacz	15	48-47	33	obozowisko		I okres epoki brązu
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					osada		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
184	Machnacz	16	48-47	34	śląd osadnictwa		epoka kamienia
185	Pikutkowo	24	48-47	35	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
186	Pikutkowo	25	48-47	36	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
187	Pikutkowo	26	48-47	37	osada		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		nowożytny
188	Pikutkowo	27	48-47	38	śląd osadnictwa		epoka kamienia
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
189	Pikutkowo	28	48-47	39	śląd osadnictwa		I okres epoki brązu
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					osada		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
190	Pikutkowo	29	48-47	40	?	?	?
191	Pikutkowo	30	48-47	41	osada	k. łużycka	
					śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	
					śląd osadnictwa	k. łużycka	
					osada	k. przeworska	
					osada		wczesne średniowiecze
192	Pikutkowo	31	48-47	42	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					osada		nowożytny
193	Jądrowice	1	49-45	61	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
194	Kąkowa Wola	1	49-45	62	osada		nowożytny XVI w.

195	Kąkowa Wola	2	49-45	63	osada		III okres wczesne średniowiecze
196	Kąkowa Wola	3	49-45	64	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XV w.
197	Kąkowa Wola	4	49-45	65	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
198	Kąkowa Wola	5	49-45	66	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
199	Kąkowa Wola	6	49-45	67	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres lateński/OR
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
200	Kolonja Kąkowa Wola	1	49-45	68	osada	k. przeworska	OR
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV-XVI w.
201	Kolonja Kąkowa Wola	2	49-45	69	osada	k. przeworska	OR
202	Kolonja Kąkowa Wola	3	49-45	70	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
203	Kolonja Kąkowa Wola	4	49-45	71	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
204	Kolonja Kąkowa Wola	5	49-45	72	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
205	Redecz Kalny	19	49-45	96	osada		III okres wczesne średniowiecze
206	Redecz Kalny	20	49-45	97	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
207	Redecz Krukowy	1	49-45	98	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
208	Redecz Krukowy	2	49-45	99	osada	k. pucharów lejkwatych	neolit
209	Redecz Krukowy	3	49-45	100	śląd osadnictwa		neolit
210	Redecz Krukowy	4	49-45	101	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
211	Redecz Krukowy	5	49-45	102	osada		późne średniowiecze XIV-XV w.
212	Redecz Krukowy	6	49-45	103	osada		późne średniowiecze/ nowożytny XV-XVI w.
213	Redecz Krukowy	7	49-45	104	osada		późne średniowiecze/ nowożytny XV-XVI w.
214	Redecz Krukowy	8	49-45	105	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
215	Redecz Krukowy	9	49-45	106	śląd osadnictwa	?	?
216	Redecz Krukowy	10	49-45	107	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
217	Redecz Krukowy	11	49-45	108	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkwatych	neolit
218	Redecz Krukowy	12	49-45	109	osada		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.
219	Redecz Krukowy	13	49-45	110	śląd osadnictwa	k. łużycka	IV-V okres epoki brązu
220	Redecz Krukowy	14	49-45	111	osada	k. amfor kulistych	neolit
221	Redecz Krukowy	15	49-45	112	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XV w.
222	Redecz Krukowy	16	49-45	113	osada	k. łużycka	halsztat
223	Redecz Krukowy	17	49-45	114	śląd osadnictwa		neolit
224	Redecz Krukowy	18	49-45	115	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
225	Redecz Krukowy	19	49-45	116	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.

226	Redecz Krukowy	20	49-45	138	osada	k. pucharów lejkowatych	faza sarnowska
227	Brześć Kujawski	26	49-46	1	osada		późne średniowiecze
228	Guźlin	3	49-46	2	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
229	Rumaki	1	49-46	3	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
230	Sokołowo	2	49-46	4	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
231	Sokołowo	3	49-46	5	śląd osadnictwa	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
232	Brześć Kujawski	27	49-46	6	osada		późne średniowiecze
233	Brześć Kujawski	28	49-46	7	osada		późne średniowiecze
234	Brześć Kujawski	29	49-46	8	śląd osadnictwa		neolit
					śląd osadnictwa	k. łużycka	epoka brązu
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
235	Brześć Kujawski	30	49-46	9	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
					śląd osadnictwa	k. łużycka	epoka brązu
236	Brześć Kujawski	13	49-46	10	osada	k. łużycka	III-IV okres epoki brązu
237	Rumaki	2	49-46	11	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
238	Sokołowo Parcele	1	49-46	12	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
239	Sokołowo Parcele	2	49-46	13	osada		późne średniowiecze
240	Sokołowo Parcele	4	49-46	14	śląd osadnictwa		neolit/epoka brązu
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
241	Sokołowo	5	49-46	15	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
					osada	k. przeworska	okres wpływów rzymskich
242	Rakucin	1	49-46	18	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
243	Rzadka Wola Parcele	1	49-46	19	śląd osadnictwa		wczesna epoka brązu
244	Rzadka Wola Parcele	2	49-46	20	śląd osadnictwa		neolit
245	Rzadka Wola Parcele	3	49-46	21	śląd osadnictwa	k. amfor kulistych	neolit
246	Rzadka Wola Parcele	4	49-46	22	osada	k. łużycka	epoka brązu
247	Rzadka Wola Parcele	5	49-46	23	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
					osada		wczesna epoka brązu
248	Falborek	4	49-46	24	śląd osadnictwa		mezolityt
249	Falborek	3	49-46	25	śląd osadnictwa	k. łużycka	epoka brązu
250	Kolonia Rzadka Wola	1	49-46	26	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
251	Kolonia Rzadka Wola	2	49-46	27	śląd osadnictwa	k. pucharów lejkowatych	neolit
252	Rzadka Wola	1	49-46	28	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
253	Guźlin	1	49-46	36	osada	k. ceramiki wstęgowej rytej	neolit
					osada	k. lendzielska	neolit
254	Guźlin	2	49-46	37	śląd osadnictwa	k. lendzielska	neolit

255	Sokołowo	1	49-46	38	gródek stożkowy		średniowiecze
256	Brześć Kujawski	31	49-46	39	fosa miejska		średniowiecze
257	Brześć Kujawski	32	49-46	40	miasto lokacyjne		średniowiecze
258	Brześć Kujawski	33	49-46	41	miasto lokacyjne		średniowiecze
259	Falborek	2	49-46	42	osada	k. pucharów lejkowatych	neolit
260	Brześć Kujawski	37	49-46	43	osada		późne średniowiecze
261	Pikutkowo	23	49-47	24	śląd osadnictwa	k. łużycka	III okres epoki brązu
					śląd osadnictwa	k. łużycka	IV okres epoki brązu
262	Sokołowo	3	50-46	68	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
263	Sokołowo	4	50-46	69	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
264	Sokołowo	5	50-46	70	śląd osadnictwa		III okres wczesne średniowiecze
265	Sokołowo	2	50-47	45	śląd osadnictwa	k. łużycka	